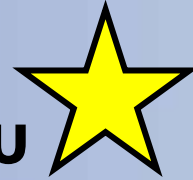

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Στέλλα Σωτηρίου

Στυλιανή Κορδονούρη

Αικατερίνη Ζαφρανίδου

Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή

Γ΄ Γυμνασίου

3ος τόμος

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Γ΄ Γυμνασίου

3ος τόμος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος Ομότιμος
Καθηγητής του Α.Π.Θ Πρόεδρος του
Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το
ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης**

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Αναπληρωτές Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός**

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Στέλλα Σωτηρίου, *Νομικός,
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης*
Στυλιανή Κορδονούρη, *Νομικός,
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης*
Αικατερίνη Ζαφρανίδου, *Κοινωνιο-
λόγος, Εκπ. Β/θμιας Εκπαίδευσης*

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Αναστασία Αθανασούλα-Ρέππα
Αναπλ. Καθηγήτρια της Α.Σ.ΠΑΙ.ΤΕ
Βασίλειος Μπούρμπουλας
Σχολικός Σύμβουλος
Σοφία Ροδίτου, *Νομικός,
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Κλειώ Γκιξελή
Σκιτσογράφος-Εικονογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αντώνιος Μαστραπάς, *Φιλολόγος,*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Παύλος Μάραντος, Σύμβουλος
Νομικών/Πολιτικών Επιστ. στο Π.Ι.
Νικόλαος Πετρόπουλος
Σύμβουλος Κοινωνιολογίας στο Π.Ι.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Παύλος Μάραντος, Σύμβουλος
Νομικών/Πολιτικών Επιστ. στο Π.Ι.

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
«ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ -
MULTIMEDIA A.E.»

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας Υπουργείου
Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και
Θρησκευμάτων

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

**Στέλλα Σωτηρίου
Στυλιανή Κορδονούρη
Αικατερίνη Ζαφρανίδου**

**Κοινωνική και
Πολιτική Αγωγή**

Γ΄ Γυμνασίου

3ος τόμος

8.4.3 Κοινωνικό Κράτος

Στις δημοκρατίες που δημιουργήθηκαν με βάση το κράτος δικαίου, προέκυψαν τεράστια προβλήματα λόγω των οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των κοινωνικών τάξεων που διαμορφώθηκαν, ιδιαίτερα μετά την βιομηχανική επανάσταση. Αυτό είχε ως συνέπεια οι πολίτες που ανήκαν σε χαμηλά οικονομικά και κοινωνικά στρώματα να διεκδικούν, κυρίως μέσα από τα εργατικά συνδικάτα, βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου.

Για την κάλυψη των αναγκών των πολιτών και τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων δημιουργήθηκε το κοινωνικό κράτος ή «κράτος πρόνοιας ή ευημερίας» με στόχο την κοινωνική δικαιοσύνη. Κατοχυρώνεται στα Συντάγματα των Ευρωπαϊκών κρατών γύρω στα μέσα

του 20ου αιώνα, κυρίως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Για να μπορούν οι πολίτες να απολαμβάνουν αυτά που είναι απαραίτητα για τη ζωή τους, το κοινωνικό κράτος αναλαμβάνει υποχρέωση να παρέχει δωρεάν υπηρεσίες στους πολίτες σχετικά με την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, εκπαίδευση, ασφάλιση, στέγαση των πολιτών κ.ά. Δημιουργήθηκε λοιπόν μια σειρά από δικαιώματα, που ονομάστηκαν **κοινωνικά δικαιώματα, τα οποία περιγράφονται στο Σύνταγμα π.χ. η δημόσια δωρεάν παιδεία, την οποία απολαμβάνουν όλοι οι έλληνες πολίτες (βλ. Κεφ.12.5). Κατοχυρώνονται επίσης τα δικαιώματα των πολιτών στο καθαρό περιβάλλον και ενισχύεται η οικογένεια (επιδόματα πολυτέκνων, μητρότητας κ.ά.) και**

η προστασία από την Πολιτεία ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ειδικές εγκαταστάσεις για τη διευκόλυνση ατόμων με αναπηρίες, επιδόματα ανεργίας κ.ά.).

φωτ. 8.9 Τα παιδιά του δρόμου. Εκατό εκατομμύρια παιδιά παγκόσμια ζουν και εργάζονται στις πόλεις των μεγαλουπόλεων. Η ζωή στο δρόμο θέτει σε κίνδυνο τη φυσική και ψυχική τους ανάπτυξη και συχνά και την ίδια τους τη ζωή. Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται αύξηση του αριθμού των αστέγων στην πόλη των Αθηνών. Το 1997, στο πλαίσιο λειτουργίας του κοινωνικού κράτους, ο Δήμος Αθηναίων ξεκίνησε πρόγραμμα στέγασης των αστέγων

της πόλης. Στόχος του προγράμματος είναι να καλύψει βασικές ανάγκες (στέγη, τροφή) κοινωνικά και οικονομικά αποκλεισμένων ατόμων. Το πρόγραμμα διαρκεί από 1-6 μήνες, ώστε τα άτομα αυτά να ξεπεράσουν τα προβλήματά τους και να επανενταχθούν στην κοινωνία.

✍ Ποιες άλλες κοινωνικές ομάδες έχουν ανάγκη κοινωνικής προστασίας σήμερα; Ποια μέτρα παίρνει γι' αυτές το σύγχρονο κοινωνικό κράτος; Να συζητήσετε στην τάξη.

8.4.4 Αρχή της Διάκρισης των Λειτουργιών

Τα όργανα του κράτους ψηφίζουν νόμους, διοικούν (εκτελούν) εφαρμόζοντας αυτούς τους νόμους και απονέμουν δικαιοσύνη, επιλύοντας τις διαφορές που προκύπτουν από την εφαρμογή των νόμων. Επομένως η κρατική εξουσία εκδηλώνεται με τρεις διαφορετικές λειτουργίες: τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική.

Με τη διάκριση των λειτουργιών η κρατική εξουσία μοιράζεται σε διαφορετικά όργανα και δεν συγκεντρώνεται σε ένα από αυτά, γεγονός που θα οδηγούσε σε αυθαιρεσίες.

Με αυτήν τη διάκριση των λειτουργιών της κρατικής εξουσίας είναι οργανωμένο το πολίτευμά μας. Το άρθρο 26 του Συντάγματος

μας καθορίζει τα κρατικά όργανα που ασκούν αυτές τις λειτουργίες. Στα σύγχρονα δημοκρατικά κράτη δημιουργείται η ανάγκη για ταχύτερη και αποτελεσματικότερη άσκηση της κρατικής εξουσίας. Αυτό πραγματοποιείται με τη συνεργασία των οργάνων που ασκούν κρατικές λειτουργίες. Για το λόγο αυτό καθιερώνεται η αρχή της σχετικής διάκρισης των λειτουργιών. Τη σχετική διάκριση των λειτουργιών ακολουθεί και το ελληνικό Σύνταγμα, όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας συμμετέχει στην άσκηση της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας, η Βουλή, κάποιες φορές, αποκτά δικαστικές αρμοδιότητες (π.χ. όταν δικάζει Υπουργούς) και η Κυβέρνηση

ση νομοθετικές (πράξεις νομοθετικού περιεχομένου*).

---

*Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου: Σε εξαιρετικές περιπτώσεις επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ύστερα από πρόταση της Κυβέρνησης μπορεί να εκδώσει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, που υποβάλλονται στη Βουλή για κύρωση μέσα σε 40 ημέρες. Με τις πράξεις αυτές μπορούν να τροποποιούνται ή να καταργούνται ισχύουσες νομικές διατάξεις.

φωτ. 8.10 Αριστοτέλης

Πρώτος ο Αριστοτέλης στα «Πολιτικά» του επισήμαινε

την τριμερή διάκριση της πολιτείας «στο Βουλευόμενο, στο Περί τας Αρχάς και στο Δικάζον». Η σύγχρονη θεωρία για την διάκριση των λειτουργιών της κρατικής εξουσίας έχει τις ρίζες της στις θεωρίες του Γάλλου φιλοσόφου Μοντεσκιέ που επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τη Γαλλική Επανάσταση Πρέπει τα πράγματα στο κράτος να είναι διαμορφωμένα κατά τρόπο, ώστε η εξουσία να συγκρατεί την εξουσία».

✍ Να ανατρέξετε στο βιβλίο της Ιστορίας σας και να μελετήσετε την ιστορική περίοδο που ο Γάλλος φιλόσοφος στο «Πνεύμα των Νόμων» ζητούσε τη διάκριση των λειτουργιών της κρατικής εξουσίας.

φωτ. 8.11 Η ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας αποτελεί βασική αρχή του κράτους δικαίου. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια και αποκλείεται κάθε δυνατότητα επέμβασης της Κυβέρνησης. Για να είναι ουσιαστική η ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας το Σύνταγμα κατοχυρώνει αυστηρές και ανεξάρτητες από την εκτελεστική εξουσία διαδικασίες διορισμού και παύσης των δικαστών.

Βασικές έννοιες μαθήματος

Κοινωνικό Κράτος: μείωση κοινωνικών ανισοτήτων

Εργασίες-δραστηριότητες

1. Να μπείτε στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (www.europa.eu.int/hellas/) και να κάνετε κατηγοριοποίηση των πολιτευμάτων των 25 κρατών-μελών.

2. Να αναζητήσετε στοιχεία από το βιβλίο της Ιστορίας σας και από τις ιστοσελίδες του κοινοβουλίου (www.parliament.gr) σχετικά με τη διαδοχή των μορφών της μοναρχίας στον τόπο μας.

3. Να συγκεντρώσετε στοιχεία για τη λειτουργία της άμεσης δημοκρατίας στην Αρχαία Αθήνα. Σήμερα, στις αντιπροσωπευτικές δημοκρατίες, πώς πιστεύετε ότι αυτή η λειτουργία θα μπορούσε να βρει κάποια πεδία εφαρμογής; Αυτό θα πρέπει να αποτελεί διεκδίκηση για τους πολίτες;

4. Να ακούσετε τα τραγούδια που τραγουδούσε ο λαός μας την περίοδο του πολέμου που κήρυξε η φασιστική Ιταλία στη χώρα μας και την περίοδο της ναζιστικής κατοχής. Να τα σχολιάσετε σε σχέση με

την αντίδραση του ελληνικού λαού ενάντια στη φασιστική επιβολή.

5. Ο Μπετόβεν έγραψε τη 3η Συμφωνία για τον Ναπολέοντα. Γιατί άλλαξε γνώμη στη συνέχεια και την αφιέρωσε στον Ανώνυμο Ήρωα; Ποιος άλλος μεγάλος Ιταλός μουσικός εμπνεύστηκε από τους απελευθερωτικούς αγώνες του λαού του; Να αναζητήσετε πληροφορίες από το βιβλίο της Ιστορίας σας.

6. «Όσοι το χάλκαιον χέρι, βαρύ του φόβου αισθάνονται ζυγόν δουλείας έχωσι θέλει αρετήν και τόλμην η ελευθερία». Κάλβος Ανδρ., «Εις Σάμον»

«...Κλείνουν δυο χρόνια που μας έχει επιβληθεί ένα καθεστώς ολωσδιόλου αντίθετο με τα ιδεώδη για τα οποία πολέμησε ο κόσμος μας και τόσο περίλαμπρα ο λαός μας στον τελευταίο Παγκόσμιο

Πόλεμο... Όλοι πια το διδάχτηκαν και το ξέρουν πως στις δικτατορικές καταστάσεις η αρχή μπορεί να μοιάζει εύκολη, όμως η τραγωδία περιμένει αναπότρεπτη στο τέλος... Όσο μένει η ανωμαλία, τόσο προχωρεί το κακό... Αυτή η ανωμαλία πρέπει να σταματήσει. Είναι εθνική επιταγή...»

Δήλωση του Γ. Σεφέρη

Σε ποιες ιστορικές περιόδους αναφέρονται τα δυο αποσπάσματα; Να τα σχολιάσετε ως προς τις υποχρεώσεις του πολίτη.

Κριτήριο αυτοαξιολόγησης του μαθητή

Α. Τελειώνοντας τη μελέτη του κεφαλαίου αυτού και εφόσον κοίταξες τις περιλήψεις και κατανόησες τις καινούργιες έννοιες θα πρέπει να

μπορείς να απαντήσεις σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις. Σε όποιες συναντάς δυσκολία, συμβουλέψου και πάλι το αντίστοιχο μάθημα.

1. Ποια πολιτεύματα θα χαρακτηρίσαμε δημοκρατικά;

2. Τι σημαίνει η άποψη ότι η δημοκρατία είναι ένα πολίτευμα δύσκολο ως προς την διατήρησή του;

3. Γιατί το Σύνταγμα θεωρείται ο θεμελιώδης νόμος ενός κράτους;

4. Ποιο Σύνταγμα ισχύει σήμερα στη χώρα μας και ποιο πολίτευμα κατοχυρώνει;

5. Λαϊκή κυριαρχία σημαίνει εξουσία του λαού. Με ποια έννοια η λαϊκή κυριαρχία κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα;

6. Τι σημαίνει για ένα κράτος να είναι κράτος δικαίου;

7. Ποια είναι η διάκριση των λειτουργιών της κρατικής εξουσίας στη χώρα μας;

8. Ποια είναι η σημασία της διάκρισης των λειτουργιών για τον πολίτη ενός κράτους;

B. Να βάλεις σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

Την εκτελεστική λειτουργία ασκούν:

α. Η Βουλή και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

β. Η Κυβέρνηση και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

γ. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Γ. Τώρα, χαρακτήρισε τις παρακάτω προτάσεις σωστές ή λανθασμένες, βάζοντας σε κύκλο το αντίστοιχο γράμμα (Σ για τις σωστές και Λ για τις λανθασμένες)

1. Το πολίτευμα σε ένα κράτος καθορίζει τον τρόπο οργάνωσης και άσκησης της κρατικής εξουσίας ..... Σ Λ
2. Στο πολίτευμα της Απόλυτης Μοναρχίας ο μονάρχης δεσμεύεται από κανόνες δικαίου που θέτει ο λαός ..... Σ Λ
3. Το Πολίτευμα της χώρας μας είναι Προεδρική Δημοκρατία... Σ Λ
4. Το Σύνταγμα που ισχύει σήμερα στη χώρα μας ψηφίστηκε το 1952 ..... Σ Λ
5. Το Σύνταγμα είναι ο θεμελιώδης νόμος του κράτους ..... Σ Λ
6. Στο Σύνταγμα περιγράφονται τα δικαιώματα των πολιτών καθώς και οι υποχρεώσεις τους ..... Σ Λ
7. Αυστηρό ονομάζεται το Σύνταγμα που αναθεωρείται δύσκολα. .... Σ Λ

9 Εκλογές, κόμματα, ΜΜΕ

- Εκλογικό σώμα
- Χαρακτηριστικά ψηφοφορίας
- Εκλογικά συστήματα
- Τα πολιτικά κόμματα -
Η κοινωνία πολιτών
- Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας
(ΜΜΕ)

Για να μελετήσεις αυτήν την ενότητα μπορείς να δεις και πάλι την έννοια της λαϊκής κυριαρχίας (κεφ.8), του πολίτη (κεφ. 7.2) και των ΜΜΕ ως φορέα κοινωνικοποίησης (κεφ. 5.2).

Το μυθιστόρημα της Σώτης Τριαντάφυλλου «Το εργοστάσιο των μολυβιών» παρουσιάζει την κοινωνική και πολιτική ιστορία του νεοελληνικού κράτους και

της Ευρώπης γενικότερα, μέσα από τα συνταρακτικά γεγονότα του προηγούμενου αιώνα.

Η ταινία «Φράουλες και αίμα» θα σου γνωρίσει το φοιτητικό κίνημα στις ΗΠΑ τη δεκαετία του '60, η ταινία «Οι κόκκινοι», βασισμένη στο βιβλίο του Τζων Ρηντ «Οι δέκα μέρες που συγκλόνησαν τον κόσμο» περιλαμβάνει όλα τα σημαντικά πολιτικά γεγονότα των αρχών του προηγούμενου αιώνα. Οι ταινίες «Η πρώτη σελίδα» του Μπ. Γουάϊλντερ και «Pelikan Breaaf» θα σε προβληματίσουν για τον τρόπο που λειτουργούν τα ΜΜΕ σήμερα.

Το διαδίκτυο θα σου δώσει ευκαιρίες να πληροφορηθείς και να γνωρίσεις τη σύγχρονη πολιτική πραγματικότητα. Όλες τις εφημερίδες και

τα ραδιοτηλεοπτικά δίκτυα θα βρεις στον αναζητητή του διαδικτύου www.in.gr. Μπορείς να επισκεφτείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και να ενημερωθείς για τον εθελοντισμό που συνδέεται με την κοινωνία πολιτών (πληροφορίες από το www.neagenia.gr). Από τις ιστοσελίδες της Βουλής και του Υπουργείου Εσωτερικών θα ενημερωθείς για τις εκλογές (www.parliament.gr, www.ypes.gr, www.politiki.gr).

Η σύγχρονη Πολιτεία για να λειτουργήσει σωστά έχει ανάγκη από την πολιτική συμμετοχή του ενεργού πολίτη. Οι εκλογές είναι η αναγκαία δράση του πολίτη, για να μπορεί η Πολιτεία να εκπροσωπεί τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις του. Πρέπει όμως η συμμετοχή του πολίτη να αρχίζει και να σταματά

την ημέρα των εκλογών; Το κεφάλαιο αυτό θα σε βοηθήσει να κατανοήσεις τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα σου ως ενεργού πολίτη της σύγχρονης Πολιτείας.

9.1 Εκλογικό σώμα

1. Σύνθεση-Προσόντα εκλογικού σώματος

Στην ενότητα 8.5 γνωρίσαμε την έννοια της λαϊκής κυριαρχίας.

Όπως είδαμε στα δημοκρατικά πολιτεύματα σήμερα, η λαϊκή κυριαρχία εκφράζεται με το αντιπροσωπευτικό σύστημα.

Το αντιπροσωπευτικό σύστημα βασίζεται στην εκλογή από το λαό, των αντιπροσώπων του (βουλευτών, ευρωβουλευτών, Δημάρχων και Νομαρχών) που καλούνται να παίρνουν αποφάσεις γι' αυτόν σε διάφορα θέματα. Στις εκλογές, η έννοια του λαού ταυτίζεται με την έννοια του εκλογικού σώματος. Το εκλογικό σώμα αποτελείται από τους πολίτες που έχουν το δικαίωμα να ψηφίζουν. Τα προσόντα που πρέπει να διαθέτουν οι Έλληνες

ψηφοφόροι οι οποίοι συγκροτούν το εκλογικό σώμα, σύμφωνα με το Σύνταγμα, είναι:

Ελληνική ιθαγένεια: Ψηφίζουν στις εκλογές όσοι έχουν αποκτήσει την Ελληνική ιθαγένεια, είναι δηλαδή Έλληνες πολίτες. Στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές δικαίωμα ψήφου έχουν και οι πολίτες κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα.

Ηλικία: Από το 1983 με νόμο, δικαίωμα ψήφου έχουν οι Έλληνες πολίτες που είναι 18 ετών και άνω, όπως συμβαίνει και στις περισσότερες χώρες. Σύμφωνα με το νόμο, «η 1η Ιανουαρίου θεωρείται ως ημερομηνία γέννησης όλων όσων γεννήθηκαν μέσα στο χρόνο».

2. Αρμοδιότητες εκλογικού σώματος

Το σημερινό Σύνταγμα αναγνωρίζει στο εκλογικό σώμα τις παρακάτω αρμοδιότητες:

α. Ψηφίζει τους αντιπροσώπους του για τη Βουλή (Βουλευτές) στις γενικές βουλευτικές εκλογές που διενεργούνται κάθε τέσσερα χρόνια.

β. Ψηφίζει τα όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δημάρχους, Νομάρχες) στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές, που διενεργούνται κάθε τέσσερα χρόνια.

γ. Ψηφίζει τους αντιπροσώπους του στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Ευρωβουλευτές), στις Ευρωεκλογές που διενεργούνται κάθε πέντε χρόνια.

δ. Συμμετέχει σε δημοψήφισμα που προκηρύσσει ο Πρόεδρος

της Δημοκρατίας για σημαντικά ζητήματα.

φωτ.9.1. Ελένη Σκούρα: Η πρώτη ελληνίδα βουλευτής. Τη σταδιακή, μεταβολή των κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών που οδηγούν στην ισότητα των

φύλων καταγράφει ο παρακάτω πίνακας:

1887: Η 18χρονη Ελένη Παντελίδου αυτοκτονεί στην Αθήνα επειδή δε γίνεται δεκτή στην Ιατρική Σχολή.

1892: Η Νέα Ζηλανδία δίνει το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες, στις βουλευτικές εκλογές.

1894: Το Πανεπιστήμιο Αθηνών δέχεται την εγγραφή φοιτητριών.

1895: Η Αυστραλία δίνει το δικαίωμα ψήφου. Ακολουθούν οι Σκανδιναβικές χώρες.

1917: Δίνεται σε πολλές πολιτείες των ΗΠΑ το δικαίωμα ψήφου.

1918: Αγγλία και Αυστρία δίνουν το δικαίωμα ψήφου.

1927: Η Ελλάδα δίνει δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές.

1944: Η Γαλλία δίνει το δικαίωμα ψήφου.

1952: Η Ελλάδα δίνει το δικαίωμα ψήφου.

1953: Εκλέγεται η πρώτη ελληνίδα βουλευτής, η Ελένη Σκούρα.

1956: Διορίζεται η πρώτη ελληνίδα υπουργός, η Λίνα Τσαλδάρη.

1971: Η Ελβετία δίνει το δικαίωμα ψήφου.

Βασικές έννοιες μαθήματος

**Εκλογικό Σώμα
(Έλληνες Πολίτες
18 ετών και άνω)**

Ψηφίζουν σε:

- **Βουλευτικές**
- **Ευρωεκλογές**
- **Νομαρχιακές/Δημοτικές**
- **Δημοψήφισμα**

9.2 Ψηφοφορία-Βασικές αρχές

Η ψηφοφορία για την ανάδειξη των αντιπροσώπων μας, είναι:

α. Άμεση: Το εκλογικό σώμα εκλέγει απευθείας τους αντιπροσώπους του.

β. Μυστική: Η μυστικότητα της ψηφοφορίας εξασφαλίζεται με

τη δημιουργία ιδιαίτερων χώρων, στους οποίους ο ψηφοφόρος αποσύρεται για να συμπληρώσει, χωρίς να τον βλέπουν, το ψηφοδέλτιο και να το τοποθετήσει σε φάκελο αδιαφανή και ίδιο με τους υπόλοιπους. Ακόμα, η μυστικότητα εξασφαλίζεται με την ομοιομορφία όλων των ψηφοδελτίων. Η παραβίαση της μυστικότητας της ψηφοφορίας αποτελεί αξιόποιο αδίκημα και τιμωρείται από το νόμο.

γ. Υποχρεωτική: Σύμφωνα με το Σύνταγμα οι Έλληνες ψηφοφόροι είναι υποχρεωμένοι να ψηφίζουν.

δ. Προσωπική: Οι ψηφοφόροι πηγαινούν στο εκλογικό κατάστημα και εκεί πραγματοποιείται η αναγνώριση τους από την αστυνομική τους ταυτότητα. Προσωπική επομένως είναι η ψήφος εφόσον απαιτεί τη φυσική παρουσία

του ψηφοφόρου. Με την τελευταία όμως αναθεώρηση του Συντάγματος δίνεται η δυνατότητα να καθιερωθεί με νόμο η επιστολική ψήφος ή ψήφος δι' αλληλογραφίας. Η επιστολική ψήφος θεσμοθετείται για να επιλύσει το πρόβλημα των αποδήμων Ελλήνων.

ε. Ίση: Όλοι οι πολίτες έχουν μια μόνο ψήφο και αυτή έχει την ίδια ισχύ με εκείνες των άλλων ψηφοφόρων (αρχή ισότητας της ψήφου).

στ. Καθολική: Ψηφίζουν όλοι οι Έλληνες πολίτες που έχουν τα προσόντα που ορίζει ο νόμος. Στην Ελλάδα, η αρχή της καθολικότητας της ψήφου, καθιερώθηκε στο Σύνταγμα του 1864, πολύ νωρίτερα από άλλες ευρωπαϊκές χώρες και από τότε επαναλαμβάνεται σε όλα τα Ελληνικά Συντάγματα. Η καθολικότητα όμως αφορούσε μόνο

τους άνδρες, αφού οι γυναίκες, μόλις το 1952 απέκτησαν το δικαίωμα να ψηφίζουν.

φωτ. 9.2 Ψηφοδέλτια. Μέχρι την Αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001, για τους πολίτες που απείχαν από τις εκλογές προβλέπονταν ποινές, όπως φυλάκιση, άρνηση χορήγησης άδειας οδήγησης αυτοκινήτου ή επαγγελματικής άδειας και χορήγησης διαβατηρίου. Με την πρόσφατη Αναθεώρηση, η οποία έγινε στο πλαίσιο της εναρμόνισης με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία, δεν επιβάλλονται ποινές. Το δικαίωμα της ψήφου κατοχυρώθηκε μέσα από σκληρούς και συχνά αιματηρούς αγώνες και αποδεικνύει την πολιτική συνείδηση που έχουμε ως ενεργοί πολίτες.

✍ Σε συζήτηση που θα γίνει στην τάξη να αναπτύξετε τους προβληματισμούς σας σχετικά με το αν είναι σκόπιμο η υποχρεωτικότητα της ψήφου να συνοδεύεται από την επιβολή ποινών

Βασικές έννοιες μαθήματος

Ψηφοφορία

- Άμεση
- Υποχρεωτική
- Ίση
- Μυστική
- Προσωπική
- Καθολική

9.3 Εκλογικά συστήματα

Όπως γνωρίσαμε στην προηγούμενη ενότητα, βασική αρμοδιότητα του εκλογικού σώματος είναι η ανάδειξη των αντιπροσώπων του.

Πώς πραγματοποιούνται οι εκλογές για την ανάδειξη των αντιπροσώπων μας;

Στις βουλευτικές εκλογές η χώρα, μοιράζεται σε εκλογικές περιφέρειες στις οποίες αντιστοιχεί συγκεκριμένος αριθμός βουλευτικών εδρών ανάλογα με τον πληθυσμό της κάθε περιφέρειας. Οι έδρες μοιράζονται στους βουλευτές ανάλογα με τις ψήφους που έλαβαν στην εκλογική τους περιφέρεια με βάση το εκλογικό σύστημα.

Εκλογικό σύστημα είναι ο τρόπος με τον οποίο μοιράζονται οι έδρες στα κόμματα και τους υποψηφίους που παίρνουν μέρος στις εκλογές, με βάση τις ψήφους που συγκέντρωσαν κατά την εκλογική αναμέτρηση.

Τα εκλογικά συστήματα μπορούν να ενταχθούν σε τρεις ομάδες:

τα πλειοψηφικά, τα αναλογικά και τα μικτά.

α. Πλειοψηφικά Συστήματα: Πλειοψηφικό είναι το σύστημα κατά το οποίο σε κάθε περιφέρεια εκλέγεται το κόμμα ή ο υποψήφιος που παίρνει τις περισσότερες ψήφους. Διακρίνεται στο σύστημα της απόλυτης και της σχετικής πλειοψηφίας. Κατά το πρώτο σύστημα οι έδρες ή η έδρα της εκλογικής περιφέρειας παραχωρούνται στο κόμμα ή στον υποψήφιο που παίρνει την απόλυτη πλειοψηφία ($50\%+1$). Αντίθετα, σύμφωνα με το σύστημα της σχετικής πλειοψηφίας εκλέγεται σε μια εκλογική περιφέρεια το κόμμα ή ο υποψήφιος που παίρνει τη σχετική πλειοψηφία, δηλαδή τις περισσότερες ψήφους σε σύγκριση μ' όλους τους άλλους. Το πλειοψηφικό σύστημα δημιουργεί σταθερές,

μονοκομματικές Κυβερνήσεις, αποκλείει όμως από την εκπροσώπηση στη Βουλή ένα μεγάλο μέρος των προτιμήσεων του εκλογικού σώματος (κυρίως τα μικρά κόμματα).

β. Αναλογικά Συστήματα: Αναλογικό είναι το σύστημα σύμφωνα με το οποίο οι έδρες κάθε εκλογικής περιφέρειας κατανέμονται (μοιράζονται) στα κόμματα και στους υποψηφίους, που συμμετέχουν στις εκλογές, ανάλογα με τις ψήφους που πήραν. Το μοίρασμα των εδρών γίνεται με βάση το εκλογικό μέτρο*, το οποίο είναι ο ελάχιστος

---

* Εκλογικό μέτρο: Το εκλογικό μέτρο στη χώρα μας είναι το πηλίκον της διαίρεσης του συνόλου των εγκύρων ψηφοδελτίων δια του αριθμού των εδρών κάθε εκλογικής περιφέρειας.

αριθμός ψήφων που απαιτείται για την απόκτηση μιας βουλευτικής έδρας. Αυτό είναι το σύστημα της απλής αναλογικής. Με το σύστημα αυτό εξασφαλίζεται η εκπροσώπηση των μικρών κομμάτων στα Κοινοβούλια, τα οποία με αυτό τον τρόπο αποτελούν μια «μικρή εικόνα του λαού». Δεν δημιουργούνται όμως πάντα σταθερές Κυβερνήσεις, εφόσον συνήθως προκύπτουν Κυβερνήσεις συνεργασίας μικρών κομμάτων. Για το λόγο αυτό σήμερα, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες δημοκρατίες, εφαρμόζονται περισσότερο περίπλοκα αναλογικά συστήματα, με στόχο την ενίσχυση των μεγαλύτερων κομμάτων.

γ. Μικτά Συστήματα: Με τα μικτά συστήματα επιδιώκεται ο συνδυασμός των πλεονεκτημάτων των δύο παραπάνω συστημάτων, όπως

το σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής που ισχύει τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας. Σήμερα για να εκπροσωπηθεί ένα κόμμα στη Βουλή, απαιτείται να έχει συγκεντρώσει το 3% των ψήφων πανελλαδικά.

φωτ. 9.3. Άσκηση εκλογικού δικαιώματος. Για τις ανάγκες των εκλογών, η χώρα χωρίζεται σε 56 εκλογικές περιφέρειες. Οι εκλογικές περιφέρειες ταυτίζονται με τους αντίστοιχους νομούς εκτός από την Αττική που έχει τρεις εκλογικές περιφέρειες και τους νομούς Πειραιά και Θεσ/νίκης, που έχουν από δύο. Ο αριθμός των βουλευτών που εκλέγει κάθε περιφέρεια, εξαρτάται από τον πληθυσμό της, σύμφωνα με την απογραφή που πραγματοποιεί

η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία. Τους περισσότερους βουλευτές εκλέγει η Β' Αθηνών (42 βουλευτές).

✎ Μπορείτε να επισκεφτείτε τις ιστοσελίδες του Υπουργείου Εσωτερικών (www.ypes.gr) και να αντλήσετε στοιχεία.

φωτ.9.4. Νεαρή ψηφοφόρος. Το Σύνταγμα προβλέπει ότι το εκλογικό σύστημα καθορίζεται με τον εκλογικό νόμο, που ψηφίζεται από τη

Βουλή. Η οποιαδήποτε αλλαγή του εκλογικού νόμου ισχύει από τις μεθεπόμενες εκλογές. Με αυτόν τον τρόπο το Σύνταγμα εμποδίζει την επιθυμία της εκάστοτε Κυβέρνησης να εξασφαλίσει την παραμονή της στην εξουσία, αλλάζοντας την τελευταία στιγμή τον εκλογικό νόμο.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΕΔΡΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΔΥΟ ΒΑΣΙΚΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

**Μία εκλογική Περιφέρεια εκλέγει
10 βουλευτές.**

**Στις βουλευτικές εκλογές υπήρξαν
100.000 έγκυρα ψηφοδέλτια. Τα
τέσσερα κόμματα που συμμετείχαν
έλαβαν: Α΄ Κόμμα: 40.000, Β΄
κόμμα: 30.000, Γ΄ κόμμα 20.000 και
Δ΄ κόμμα 10.000 ψήφους.**

1α. Απόλυτα πλειοψηφικό σύστημα: Δεν εκλέγεται κανένας, εφόσον κανένα κόμμα δε συγκέντρωσε την απόλυτη πλειοψηφία του 50%+1. Η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται μεταξύ του Α΄ και του Β΄ κόμματος και εκλέγεται το κόμμα που συγκέντρωσε την απόλυτη πλειοψηφία.

1β. Σχετικά πλειοψηφικό σύστημα: Οι 10 βουλευτές εκλέγονται από το Α΄ κόμμα, το οποίο έλαβε τις περισσότερες ψήφους.

2. Σύστημα Απλής Αναλογικής: Το εκλογικό μέτρο είναι $100.000:10=10.000$. Επομένως, Το Α΄ κόμμα εκλέγει 4 βουλευτές ($40.000:10.000=4$), το Β΄ κόμμα εκλέγει 3 βουλευτές ($30.000:10.000=3$), το Γ΄ κόμμα εκλέγει 2 βουλευτές ($20.000:10.000=2$) και το Δ΄ κόμμα 1 βουλευτή ($10.000:10.000=1$).

Βασικές έννοιες μαθήματος

Εκλογικά συστήματα

9.4 Τα πολιτικά κόμματα

Τα κόμματα έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη λειτουργία του αντιπροσωπευτικού συστήματος, αφού ο εκλογικός αγώνας για την ανάδειξη των αντιπροσώπων του λαού διεξάγεται κατά κανόνα μεταξύ των κομμάτων. Τι είναι σήμερα ένα σύγχρονο πολιτικό κόμμα; Είναι μια ένωση πολιτών, που προορίζεται να έχει μεγάλη διάρκεια και έχει σκοπό να αποκτήσει, μέσα από δημοκρατικές εκλογικές διαδικασίες, την κοινοβουλευτική πλειοψηφία, δηλαδή τη δυνατότητα να σχηματίσει κυβέρνηση. Σκοπός του κόμματος είναι να εφαρμόσει το πρόγραμμά του ως κυβέρνηση ή να επηρεάσει τις κυβερνητικές αποφάσεις ως αντιπολίτευση. Τα κόμματα, επομένως, έχουν πολιτικούς σκοπούς και

συγκεκριμένες οικονομικές και κοινωνικές αντιλήψεις που εκφράζονται στα προγράμματά τους.

Πολλές είναι οι ομάδες και οι ενώσεις που δημιούργησαν κόμματα. Ανάμεσά τους, τα συνδικάτα, από

τα οποία προέρχονται πολλά σοσιαλιστικά κόμματα (Βρετανικό Εργατικό Κόμμα, Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος από το οποίο προήλθε το ΚΚΕ), οι αγροτικές επαγγελματικές ενώσεις που δημιούργησαν πολλά αγροτικά κόμματα στη Σκανδιναβία, την Κεντρική Ευρώπη και την Ελλάδα, οι εκκλησίες και οι θρησκευτικές ενώσεις που συντέλεσαν στην άνοδο των χριστιανοδημοκρατικών κομμάτων το 1945 και πρόσφατα το οικολογικό κίνημα, από το οποίο προήλθαν τα οικολογικά κόμματα. Πληροφορίες για τα κόμματα μπορείτε να πάρετε από τις ιστοσελίδες τους στη σελίδα 92 του 5ου τόμου.

Το Σύνταγμά μας, για πρώτη φορά το 1975, αναγνώρισε στο κείμενο του τη συγκρότηση, τη λειτουργία

και τη χρησιμότητα των πολιτικών κομμάτων στη λειτουργία της πολιτείας. Δικαίωμα να ιδρύουν πολιτικά κόμματα και να συμμετέχουν σε αυτά έχουν μόνο οι Έλληνες πολίτες που έχουν και το δικαίωμα να ψηφίζουν (άνω των 18 ετών). Όσοι δεν έχουν αποκτήσει το εκλογικό δικαίωμα, μπορούν να συμμετέχουν στα τμήματα νεολαιών των κομμάτων.

Το Σύνταγμα θεσπίζει την οικονομική ενίσχυση των κομμάτων που συμμετέχουν στη Βουλή από τον κρατικό προϋπολογισμό και τα υποχρεώνει να δημοσιεύουν τις εκλογικές δαπάνες τους. Το ίδιο υποχρεούνται να κάνουν και οι υποψήφιοι βουλευτές για λόγους διαφάνειας. Τα κόμματα επίσης πρέπει να είναι οργανωμένα και να λειτουργούν με δημοκρατικούς κανόνες (εσωκομματική δημοκρατία).

Στις σύγχρονες κοινωνίες παρατηρούμε στην πολιτική ζωή την ύπαρξη περισσότερων από ένα ή δύο πολιτικών κομμάτων. Αυτό το φαινόμενο είναι η αρχή του πολυκομματισμού που είναι συνυφασμένη με τη δημοκρατία. Μέσα από τον πολυκομματισμό παρέχεται η δυνατότητα να εκπροσωπείται τόσο στη Βουλή, όσο και στην πολιτική ζωή, η ποικιλία των συμφερόντων και των απόψεων των μελών της σύγχρονης πολιτικής κοινωνίας (πλουραλιστική κοινωνία).

Τις τελευταίες δεκαετίες εμφανίστηκαν τα νέα κοινωνικά κινήματα, τα οποία έχουν αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία για την πολιτική έκφραση και τη δημοκρατία π.χ. οικολογικά κινήματα, φεμινιστικά, ειρηνιστικά, νέα κινήματα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση.

φωτ. 9.5 Πολιτικός λό-
γος από το μπαλκόνι..
Στο νεότερο Ελληνικό
κράτος οι σχέσεις των

Ελλήνων ψηφοφόρων με τους αντι-
προσώπους τους χαρακτηρίστηκαν
σαν σχέσεις «πελατειακές». Ο Έλλη-
νας ψηφοφόρος ψήφιζε πρόσωπα
και όχι αρχές και ιδεολογία, με
απώτερο στόχο προσωπικά οφέλη
(διορισμός παιδιών στο Δημόσιο
και άλλες προσωπικές εξυπηρετή-
σεις) συχνά σε βάρος του κοινωνι-
κού συνόλου. Αυτό διαμόρφωσε
αντίστοιχες νοοτροπίες και πολιτι-
κές των υποψηφίων αντιπροσώ-
πων μας μέχρι σήμερα.

✍ Τι συνέπειες κατά τη γνώμη σας
έχει κάτι τέτοιο στη πολιτική ζωή
και πώς πρέπει να σκέφτεται σε
αντίθεση με αυτή τη λογική ο σημε-
ρινός ενεργός πολίτης ψηφοφόρος;

Κοινωνία Πολιτών

Το ερώτημα που προβάλλει στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες είναι εάν η εκλογική διαδικασία και ο πολυκομματισμός, που μελετήσαμε στις προηγούμενες ενότητες, αρκούν για να εκφράσουν τη θέληση των πολιτών. Η συμμετοχή στις εκλογές και μόνο δεν αποτελεί εγγύηση ελέγχου της εξουσίας.

Οι σύγχρονες κοινωνίες γίνονται περισσότερο πολύπλοκες και ο πολίτης οφείλει να έχει άποψη για ποικίλα σημαντικά ζητήματα (π.χ. οικονομία, περιβάλλον, υγεία, παιδεία). Οι σύγχρονες κοινωνίες γίνονται επίσης περισσότερο παγκόσμιες, εφόσον δέχονται συνεχείς επιδράσεις από άλλες κοινωνίες. Με αυτό τον τρόπο πολλά τοπικά προβλήματα, διευρύνονται και γίνονται παγκόσμια. Η αντιμετώπιση

π.χ. θεμάτων δημόσιας υγείας (ιός sars, AIDS) ή περιβάλλοντος (τρύπα του όζοντος, μόλυνση θαλασσών) εξαρτάται από τη θέσπιση μέτρων και νόμων από όλες τις κοινωνίες του πλανήτη. Εγγύηση για αυτή τη σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία και τον έλεγχο της εξουσίας αποτελεί ο ενεργός πολίτης, δηλαδή ένας πολίτης:

- **Αντικειμενικά ενημερωμένος** για τα σύνθετα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

- **Συμμέτοχος** σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής που τον αφορούν (π.χ περιβάλλον, υγεία, εκπαίδευση). Το σύνολο αυτών των ενεργών πολιτών αποτελεί την κοινωνία πολιτών.

Χαρακτηριστικά κοινωνίας πολιτών:

- Είναι κοινωνία αλληλεγγύης στην οποία ο πολίτης διεκδικεί το σεβασμό των κοινωνικών του δικαιωμάτων και συγχρόνως αντιμετωπίζει με αίσθημα ευθύνης και αλληλεγγύης τις υποχρεώσεις του απέναντι στο κοινωνικό σύνολο (βλ. Κεφ. 12.1).
- Είναι κοινωνία ανοιχτή, αφού διαφορετικές ομάδες, φυλές και συμφέροντα πρέπει να μάθουν να συμβιώνουν.
- Είναι κοινωνία δημοκρατική, στην οποία ο πολίτης πρέπει να μπορεί να ενημερώνεται για όλα τα θέματα που τον αφορούν (κοινωνία της πληροφορίας). Αυτό εξασφαλίζεται με δημοσιότητα και διαφάνεια*

---

* Διαφάνεια: Φανερή διαδικασία στη λήψη αποφάσεων από τα όργανα της Πολιτείας.

όλων των πράξεων των οργάνων της Πολιτείας. Με αυτόν τον τρόπο ο ενεργός πολίτης θα μπορεί να ελέγχει ουσιαστικά τα όργανα της Πολιτείας και να συμμετέχει ενεργά στην πολιτική ζωή.

Σε ποια επίπεδα μπορείς να δραστηριοποιηθείς ως νέος ενεργός πολίτης;

- **Τοπικά:** Με τη συμμετοχή σου στο σχολείο (μαθητικές κοινότητες, συμβούλιο τάξης, περιβαλλοντικά προγράμματα), στη γειτονιά, στο Δήμο, στην ευρύτερη περιοχή.
- **Εθνικά:** Σε θέματα περιβάλλοντος, ενάντια στο ρατσισμό και την ξενοφοβία.
- **Παγκόσμια:** Μέσω των Παγκόσμιων Οργανώσεων για το περιβάλλον, ενάντια στη φτώχεια, τον πόλεμο, την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τον αποκλεισμό.

φωτ.9.6 Η Αμίνα Λουάλ καταδικασμένη σε λιθοβολισμό μέχρι θανάτου από το

δικαστήριο της Νιγηρίας το 2002 επειδή υπήρξε ανύπαντρη μητέρα. Η ποινή δεν εκτελέστηκε μετά από την εξέγερση της παγκόσμιας κοινής γνώμης μέσω της Διεθνούς Επιτροπής κατά του λιθοβολισμού που συγκέντρωσε υπογραφές στο διαδίκτυο. Πολλές Παγκόσμιες Οργανώσεις χρησιμοποιούν το διαδίκτυο με αντίστοιχο τρόπο. Να συζητήσετε στην τάξη για τις δυνατότητες που έχουμε σήμερα να συμμετέχουμε ενεργά σε θέματα που απασχολούν την παγκόσμια κοινότητα.

φωτ. 9.7. Συγκέντρωση διαμαρτυρίας. Οι τρόποι διαμαρτυρίας των πολιτών

είναι πολλοί. Ξεκινούν από το διάλογο και τη συγκέντρωση υπογραφών και καταλήγουν συχνά σε βίαιες συγκρούσεις.

✎ Να συζητήσετε για την αποτελεσματικότητα των μέσων διαμαρτυρίας. Ποια είναι τα αίτια των βίαιων συγκρούσεων; Πώς θα μπορούσαν να αποφευχθούν;

✎ Να συζητήσετε στην τάξη τοπικά, εθνικά και διεθνή θέματα και προβλήματα που σας απασχολούν. Πώς θα μπορούσατε να παρέμβετε ως ενεργοί πολίτες; Αφού ενημερωθείτε γι' αυτά και τα παρουσιάσετε στην τάξη. Μπορείτε να ξεκινήσετε ετοιμάζοντας ένα άρθρο για

τη σχολική ή την τοπική εφημερίδα, μια εκπομπή στο τοπικό ραδιόφωνο ή μίαν έκθεση στο σχολείο με τους συμμαθητές σας.

Πώς μπορείς να δραστηριοποιηθείς ως νέος ενεργός πολίτης;

- **Ατομικά:** Με τη δική σου δραστηριοποίηση, κάνοντας τη φωνή σου να ακουστεί και να γίνει «δημόσια».

- **Συλλογικά:** Μέσα από τους Συλλόγους, τα σωματεία (ομάδες πίεσης), τις Οργανώσεις νεολαίας και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), π.χ. ομάδες καταναλωτών, ομάδες διάσωσης, δασοπροστασίας, περιβαλλοντικές. Αυτές τις δράσεις προωθεί ο κοινωνικός εθελοντισμός, που είναι η ανιδιοτελής κοινωνική προσφορά και δράση. Στη χώρα μας ο εθελοντισμός αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια,

και προωθείται ιδιαίτερα στο πλαίσιο της Ε.Ε.

- ★ Δραστηριότητες
- ★ της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- ★ Κοινωνία της πληροφόρησης

φωτ 9.8 Η ΕΕ προωθεί την κοινωνία των πολιτών. Γι' αυτό κατοχύρωσε τη δυνατότητα του πολίτη να ενημερώνεται για όλες τις αποφάσεις και τα έγγραφα της ΕΕ, ώστε να εξασφαλίζεται η διαφάνεια και ο έλεγχος των ευρωπαϊκών οργάνων. Από το 1995 το Συμβούλιο της ΕΕ καθιέρωσε Κώδικα Συμπεριφοράς ώστε όλα τα κοινοτικά όργανα να εξυπηρετούν τον πολίτη. Η Ελλάδα ως μέλος της ΕΕ εισάγει με την Αναθεώρηση του Συντάγματος (2001) την κοινωνία της πληροφορίας. Όλες οι δημόσιες Υπηρεσίες και τα

Υπουργεία δημοσιεύουν τις αποφάσεις τους και κάθε πληροφορία στο διαδίκτυο.

✍ Μπορείτε να επισκεφτείτε διάφορα Υπουργεία (οι ιστοσελίδες τους στο Κεφ.10.2), να αντλήσετε πληροφορίες για τον πολίτη και να ενημερώσετε την τάξη.

Βασικές έννοιες μαθήματος

**Πολιτικά
Κόμματα**

**Βασικός
θεσμός
δημοκρατίας**

**Κοινωνία
Πολιτών**

Κοινωνία

- Αλληλεγγύης**
- Ανοιχτή**
- Δημοκρατική**

9.5 Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (ΜΜΕ)

Όπως είδαμε, προϋπόθεση της κοινωνίας πολιτών είναι ο ενημερωμένος πολίτης που συμμετέχει στα κοινά προβλήματα. Η τεχνολογική επανάσταση στα ΜΜΕ που πραγματοποιείται στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών (ηλεκτρονικοί υπολογιστές, διαδίκτυο, καλωδιακή τηλεόραση, δορυφόροι άμεσης μετάδοσης), δίνει τη δυνατότητα στον πολίτη να ενημερωθεί αντικειμενικά και να ελέγξει κάθε πληροφορία μέσα από εκατοντάδες διαδικτυακούς τόπους, εφημερίδες και τηλεοπτικά δίκτυα (βλ. Κεφ. 5.3).

Ποιες είναι οι βασικές λειτουργίες των σύγχρονων ΜΜΕ στην υπηρεσία της δημοκρατικής κοινωνίας πολιτών που ορίσαμε στην προηγούμενη ενότητα;

1. Η ενημέρωση και πληροφόρηση των πολιτών. Αυτό επιτυγχάνεται με εκπομπές ενημέρωσης για θέματα κοινωνικά και πολιτικά στα οποία εκφράζονται όλες οι απόψεις, ώστε να διαμορφώνεται μια ενημερωμένη κοινή γνώμη.

2. Η πολιτιστική και μορφωτική προσφορά, μέσα από εκπομπές και άρθρα που ενημερώνουν, μορφώνουν και καλλιεργούν την κρίση.

3. Η δημιουργία του «πλανητικού χωριού» μέσω της παγκόσμιας επικοινωνίας. Κάθε πληροφορία αναμεταδίδεται ταχύτατα μέσω του διαδικτύου σε όλο τον πλανήτη. Με τον τρόπο αυτό τα άτομα:

- κατανοούν και σέβονται τις ιδιαιτερότητες των άλλων πολιτισμών,
- ευαισθητοποιούνται για τα προβλήματα της παγκόσμιας κοινότητας,

- **συνειδητοποιούν ότι είναι πολίτες μιας πανανθρώπινης κοινωνίας.**

Η εξουσία των σύγχρονων ΜΜΕ και ιδιαίτερα του έντυπου και ηλεκτρονικού τύπου, στην πληροφόρηση και διαμόρφωση του πολίτη οδηγεί στο χαρακτηρισμό τους ως «τέταρτη εξουσία».

Η τεράστια αυτή εξουσία των ΜΜΕ, που πλέον γίνονται παγκόσμια, αυξάνει τους κίνδυνους να ελέγχονται από οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα με αποτέλεσμα την παραπληροφόρηση του πολίτη.

Για να αντιμετωπίσει τους κίνδυνους αυτούς το άρθρο 14 του ελληνικού Συντάγματος (Κεφ. 12.3) θεσπίζει το δικαίωμα ελεύθερης διακίνησης των ιδεών και την ελευθερία του τύπου (έντυπου και ραδιοτηλεοπτικού). Το Σύνταγμα προβλέπει επίσης τη λειτουργία

του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης και θεσπίζει Κώδικα Δεοντολογίας για τα ΜΜΕ με στόχο την προάσπιση του πολίτη ως αναγνώστη, θεατή, τηλεθεατή, ακροατή ή χρήστη του διαδικτύου από τους κινδύνους παραπληροφόρησης.

φωτ. 9.9 Η πλανητική κοινωνία «Όχι μόνο κάθε τμήμα του κόσμου αποτελεί όλο και περισσότερο τμήμα του κόσμου, αλλά και ο κόσμος ως σύνολο είναι όλο και περισσότερο παρών σε καθένα από τα τμήματά του..» Εντγκάρ Μορέν.

✍ «Σήμερα μιλάμε για το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης. Πόσο συνέβαλαν τα ΜΜΕ σε αυτό;

φωτ.9.10. «Τα τηλεοπτικά προγράμματα θα μπορούσαν να επιμορφώσουν και

να καλλιεργήσουν το κοινό. Γιατί όχι εκπομπές όπως «Αγαπώ το Θουκυδίδη», «Συνάντηση με τον τύπο» με έναν ηθοποιό να παίζει το Χριστόφορο Κολόμβο που μόλις έχει γυρίσει από την τρίτη επίσκεψή του στο Νέο Κόσμο...»;

R. Fuller 1971.

✎ Τρεις δεκαετίες μετά τον προβληματισμό, σε ποιο βαθμό έχουν αναπτυχθεί τέτοιες εκπομπές; Μπορείτε να διαβάσετε το εβδομαδιαίο πρόγραμμα των βασικών καναλιών και να κάνετε μια έρευνα σε σχέση με το ποσοστό στο οποίο οι ενημερωτικές και μορφωτικές εκπομπές περιλαμβάνονται στο πρόγραμμά τους. Να συζητήσετε

και να σχολιάσετε στην τάξη τα αποτελέσματα της έρευνάς σας.

90 περιοδικά, 202 ραδιοφωνικοί σταθμοί 182 εφημερίδες και όλα τα τηλεοπτικά κανάλια προβάλλονται στο ελληνικό διαδίκτυο. Θα τα βρείτε όλα στις μηχανές αναζήτησης (π.χ. www.in.gr). Επιλέξτε 4-5 εφημερίδες με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία και εκτυπώστε τα πρωτοσέλιδά τους.

✎ Να συζητήσετε τις παρατηρήσεις σας στην τάξη. Παρουσιάζεται με τον ίδιο τρόπο η κάθε πληροφορία; Εντοπίζετε στοιχεία παραπληροφόρησης; Πόσο αντικειμενική είναι η ενημέρωση; Τι πρέπει να προσέχει ο αναγνώστης, ο ακροατής, ο τηλεθεατής και ο χρήστης του διαδικτύου;

Βασικές έννοιες μαθήματος

Λειτουργίες ΜΜΕ

- Ενημέρωση, πληροφόρηση
- Πολιτισμός, μόρφωση
- Παγκόσμια επικοινωνία

Εργασίες-δραστηριότητες

1. Να καταγράψετε την εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη των αντιπροσώπων σας στις μαθητικές κοινότητες. Τι εκλογικό σύστημα ακολουθείται;
2. Μπορείτε να επισκεφτείτε τις σχετικές ιστοσελίδες (www.ypes.gr και www.politiki.gr) και να πάρετε τα τελικά αποτελέσματα των τελευταίων εθνικών και ευρωπαϊκών εκλογών και να τα συγκρίνετε με τα αποτελέσματα του 2000

που είναι επίσης καταχωρισμένα ως προς τα ποσοστά αποχής. Να σχολιάσετε τα αποτελέσματα. Πόσο αντιπροσωπευτική μπορεί να είναι η εκλογή των αντιπροσώπων με υψηλά ποσοστά αποχής;

3. «Η κοινωνία πολιτών περιλαμβάνει νέες συμπεριφορές, τόσο από τον πολίτη, όσο και από την εξουσία». Να αναφέρετε τέτοιες συμπεριφορές.

4. Να επιλέξετε ένα σημαντικό επίκαιρο κοινωνικό θέμα που σας ενδιαφέρει. Να διαβάσετε τον τρόπο που το παρουσιάζουν δύο ημερήσιες εφημερίδες και δύο τηλεοπτικά κανάλια. Να σχολιάσετε τα αποτελέσματα της μικρής σας έρευνας σε σχέση με την αντικειμενικότητα της πληροφόρησης.

ΚΟΜΜΑ	ΨΗΦΟΙ 	ΠΟΣΟΣΤΑ %	ΕΔΡΕΣ ΠΟΥ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ		
			ΜΕ ΤΗΝ Α. Α.	ΜΕ ΤΟ Ι. Σ.	ΔΙΑΦΟΡΑ
ΠΑΣΟΚ	3.008.081	43,798	133	158	+25
Ν.Δ.	2.934.448	42,726	130	125	-5
ΚΚΕ	379.280	5.522	17	11	-6
ΣΥΝ	219.988	3.203	10	6	-4
ΔΗΚΚΙ	184.648	2,688	8	-	-8
ΔΗΠΕΕ	32.149	0,468	1	-	-1
ΕΝΚΕΝ	23.218	0,338	1	-	-1
ΛΟΙΠΑ	86.321	1,257	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	2.934.448	100.000	300	300	-

Στην προηγούμενη σελίδα φαίνεται ο πίνακας 9.1: Ψήφοι και ποσοστά που πήραν τα κόμματα στις εκλογές της 9ης Απρ. 2000 και έδρες που παίρνουν με την απλή αναλογική (Α. Α.) και με το ισχύον (Ι. Σ.) εκλογικό σύστημα

5. Μετά τον προβληματισμό σας από την ενότητα αυτή, μπορείτε να ετοιμάσετε με μια ομάδα συμμαθητών σας μια εκπομπή κοινωνικής παρέμβασης για θέματα που σας ενδιαφέρουν στον τοπικό Δημοτικό ραδιοφωνικό σταθμό. Ετοιμάζοντας την εκπομπή να προβληματιστείτε για τις δημοκρατικές αρχές λειτουργίας των ΜΜΕ που μάθατε και πρέπει να εφαρμόσετε. Η εφαρμογή τους σας δημιουργεί προβλήματα σε σχέση με την ακροαματικότητα που θέλετε να εξασφαλίσετε; Να

σχολιάσετε τους προβληματισμούς σας.

6. Στον παραπάνω πίνακα βλέπετε τα αποτελέσματα των εθνικών βουλευτικών εκλογών του 2000, που έγιναν με μικτό εκλογικό σύστημα. Σε διπλανή στήλη θα δείτε πώς θα διαμορφώνονταν τα αποτελέσματα με το αναλογικό εκλογικό σύστημα. Να συγκρίνετε και να σχολιάσετε τα αποτελέσματα σε σχέση με :

A. Τον αριθμό των βουλευτών που εκλέγουν τα κόμματα με τα δύο συστήματα.

B. Τον αριθμό των κομμάτων που εκλέγονται.

7. Μπορείτε να πραγματοποιήσετε μικρή έρευνα για τη χρήση των διάφορων ΜΜΕ, με δείγμα τους συμμαθητές σας στο σχολείο. Πόσο συχνά είναι θεατές κινηματογράφου,

τηλεθεατές, ακροατές ραδιοφώνου, αναγνώστες βιβλίων, εφημερίδων και περιοδικών, χρήστες του διαδικτύου και του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου; Τα αποτελέσματα της έρευνάς σας μπορείτε να παρουσιάσετε και να σχολιάσετε στην τάξη.

Κριτήριο αυτοαξιολόγησης του μαθητή

A. Τελειώνοντας τη μελέτη και συζήτηση του κεφαλαίου αυτού και εφόσον κοίταξες τις περιλήψεις και κατανόησες τις καινούργιες έννοιες θα πρέπει να μπορείς να απαντήσεις σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις. Σε όποιες συναντάς δυσκολία, συμβουλέψου και πάλι το αντίστοιχο μάθημα.

1. Από ποιους πολίτες αποτελείται το εκλογικό σώμα;

- 2. Ποιο εκλογικό σύστημα είναι πιο αντιπροσωπευτικό; Ποιο είναι το μειονέκτημά του;**
  - 3. Τι σχέση έχουν τα πολιτικά κόμματα με τη δημοκρατία;**
  - 4. Σε ποιες εκλογές συμμετέχει ο έλληνας πολίτης;**
  - 5. Ποιες είναι οι βασικές λειτουργίες των ΜΜΕ στην υπηρεσία της κοινωνίας πολιτών;**
  - 6. Να αναφέρεις δύο παραδείγματα δραστηριοποίησης του ενεργού πολίτη σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.**
  - 7. Με ποιο τρόπο διασφαλίζει το Σύνταγμα τον πολίτη από τον κίνδυνο παραπληροφόρησης μέσω των ΜΜΕ;**
- Β. Να βάλεις σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.**

1. Το εκλογικό δικαίωμα στις βουλευτικές εκλογές έχουν:

α. Όλοι οι Έλληνες πολίτες

β. Όλοι οι Έλληνες πολίτες άνω των 18 ετών

γ. Όλοι οι πολίτες της ΕΕ που διαμένουν στην Ελλάδα

δ. Όλοι όσοι διαμένουν στην Ελλάδα

Γ. Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες, βάζοντας σε κύκλο το αντίστοιχο γράμμα (Σ για τις σωστές Λ για τις λανθασμένες).

1. Αρμοδιότητα του εκλογικού σώματος αποτελεί η συμμετοχή του σε δημοψήφισμα. Σ Λ

2. Η συμμετοχή σε όλα τα επίπεδα εκλογών είναι υποχρέωση του έλληνα πολίτη. Σ Λ

3. Με το πλειοψηφικό σύστημα επιτυγχάνεται η εκπροσώπηση των μικρών κομμάτων στη Βουλή. Σ Λ
4. Με το αναλογικό σύστημα υπερισχύει το πρώτο κόμμα. Σ Λ
5. Το εκλογικό δικαίωμα απαιτεί ηλικία 21 ετών. Σ Λ
6. Κοινωνία πολιτών είναι το σύνολο των εκλογέων. Σ Λ

10 Οι λειτουργίες του κράτους

- **Η νομοθετική λειτουργία: Η σύνθεση της Βουλής.
Οι αρμοδιότητες της Βουλής**
- **Η εκτελεστική λειτουργία:
Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.
Η Κυβέρνηση**
- **Η δικαστική λειτουργία**

Για να μελετήσεις αυτό το κεφάλαιο πρέπει να θυμηθείς την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, τη διάκριση των λειτουργιών της κρατικής εξουσίας και την έννοια του εκλογικού σώματος.

Το «Κατηγορώ» του Εμίλ Ζολά αναφέρεται στην σημαντική δημοκρατική αρχή της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης από την εκτελεστική εξουσία.

Η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης είναι και το θέμα της ταινίας «ΕΙΣ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ» του Τζόρνταν.

Από τις ιστοσελίδες της Βουλής (www.parliament.gr) αλλά και το τηλεοπτικό κανάλι, που διαθέτει, θα ενημερωθείς για τη λειτουργία της αλλά και για πολλές ενδιαφέρουσες δραστηριότητες που αναπτύσσει. Μπορείς να συγκεντρώσεις πληροφορίες για το θεσμό της Βουλής των Εφήβων που θα σε απασχολήσει στο Λύκειο.

Στο κεφάλαιο αυτό θα διαπιστώσεις πώς πραγματώνεται η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και θα συνειδητοποιήσεις την αναγκαιότητα και τη σπουδαιότητα της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης για τη λειτουργία της δημοκρατίας.

10.1 Νομοθετική Λειτουργία

Στο κεφάλαιο 8 γνωρίσαμε τις λειτουργίες της κρατικής εξουσίας και τα όργανα που τις ασκούν. Με βάση την αρχή της διάκρισης των λειτουργιών της κρατικής εξουσίας, τη νομοθετική λειτουργία την ασκούν η Βουλή και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Το πολίτευμά μας εξάλλου είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Αυτό σημαίνει ότι η Βουλή (Κοινοβούλιο) έχει ξεχωριστή θέση στο πολίτευμα μας αφού είναι το μοναδικό όργανο της Πολιτείας που εκλέγεται απευθείας από το λαό, που είναι πηγή κάθε εξουσίας.

10.1.1 Η σύνθεση της Βουλής

Για να εκλεγεί κανείς βουλευτής απαιτείται να είναι Έλληνας πολίτης, να έχει την νόμιμη ικανότητα να εκλέγει και να έχει συμπληρώσει το 25ο έτος της ηλικίας του κατά την ημέρα της εκλογής.

Άρθρο 55 παρ. 1 Συντ.

Η Βουλή αποτελείται από 300 βουλευτές. Το Σύνταγμα δεν αναφέρει τον ακριβή αριθμό των βουλευτών, προβλέπει όμως ότι ο αριθμός τους δε μπορεί να είναι μικρότερος από διακόσιους, ούτε μεγαλύτερος από τριακόσιους.

Οι βουλευτές αντιπροσωπεύουν στη Βουλή το έθνος, είναι δηλαδή οι εθνικοί μας αντιπρόσωποι. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, έχουν δικαίωμα να εκφράζουν

τη γνώμη τους ελεύθερα και να ψηφίζουν σύμφωνα με τη συνείδησή τους.

Το χρονικό διάστημα μεταξύ δύο βουλευτικών εκλογών που γίνονται κάθε τέσσερα χρόνια, ονομάζεται βουλευτική περίοδος.

Την πρώτη Δευτέρα του μηνός Οκτωβρίου κάθε χρόνο, ξεκινά μια νέα σύνοδος της Βουλής η οποία συνήθως λήγει τον Ιούνιο της επόμενης χρονιάς. Αυτό το διάστημα η Βουλή συνεδριάζει σε ολομέλεια και σε τμήματα. Κατά την διάρκεια του καλοκαιριού, η Βουλή συνεχίζει μόνο το νομοθετικό της έργο (να ψηφίζει δηλαδή νόμους) στα τμήματα θερινών διακοπών. Οι συνεδριάσεις της Βουλής είναι δημόσιες, αναμεταδίδονται από τα ΜΜΕ, και οποιοσδήποτε πολίτης μπορεί να

παρακολουθήσει μια συνεδρίαση από τα θεωρεία της Βουλής.

300 Βουλευτές

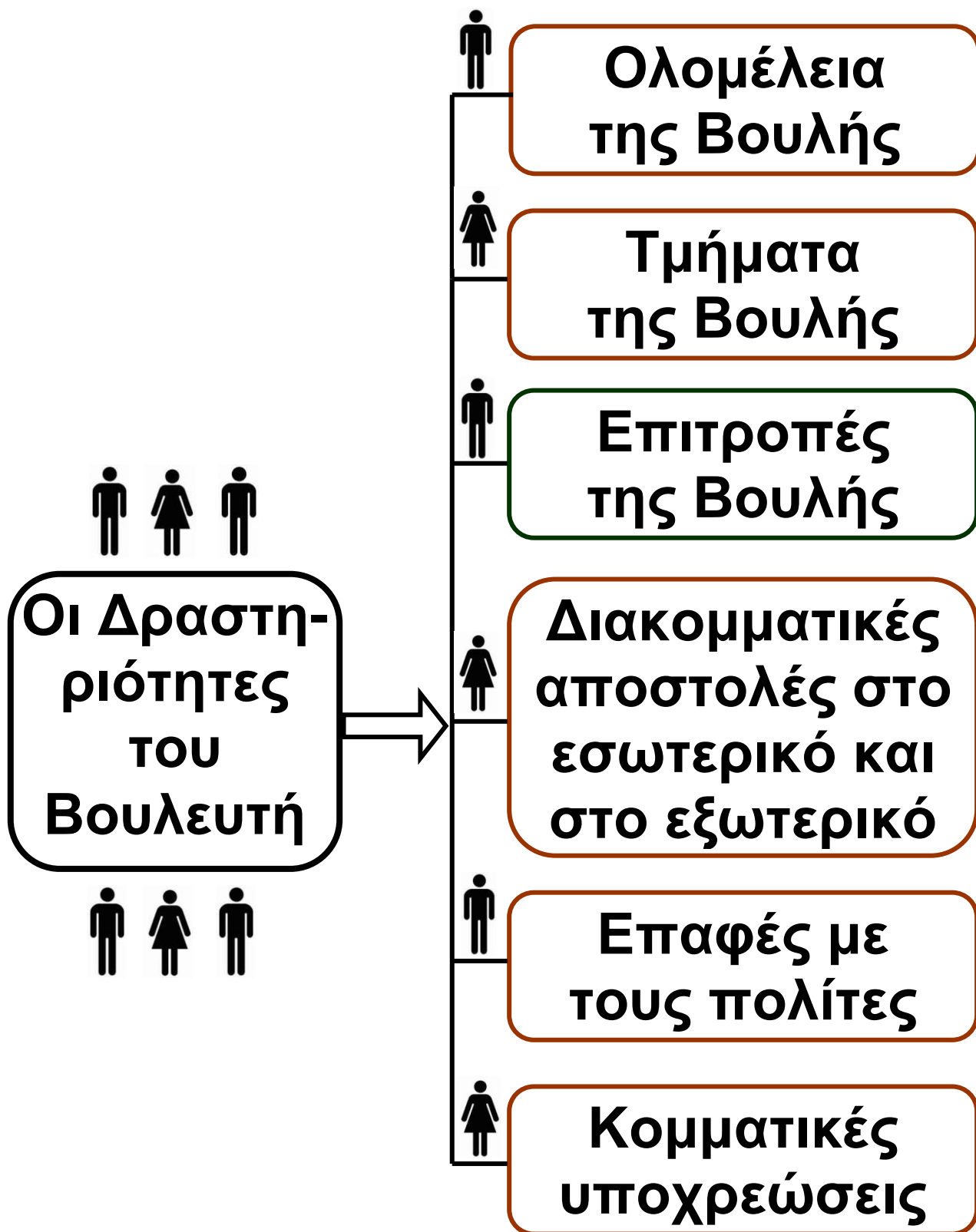
πίνακας 10.1 Από τους 300 Βουλευτές της Ελληνικής Βουλής, οι 288 είναι βουλευτές που εκλέγονται στις 56 εκλογικές περιφέρειες, στις οποίες χωρίζεται η χώρα στη διάρκεια των Βουλευτικών εκλογών. Οι υπόλοιποι 12 ονομάζονται βουλευτές Επικρατείας. Εκλέγονται ανάλογα με την εκλογική δύναμη του κάθε κόμματος για όλη την ελληνική Επικράτεια.

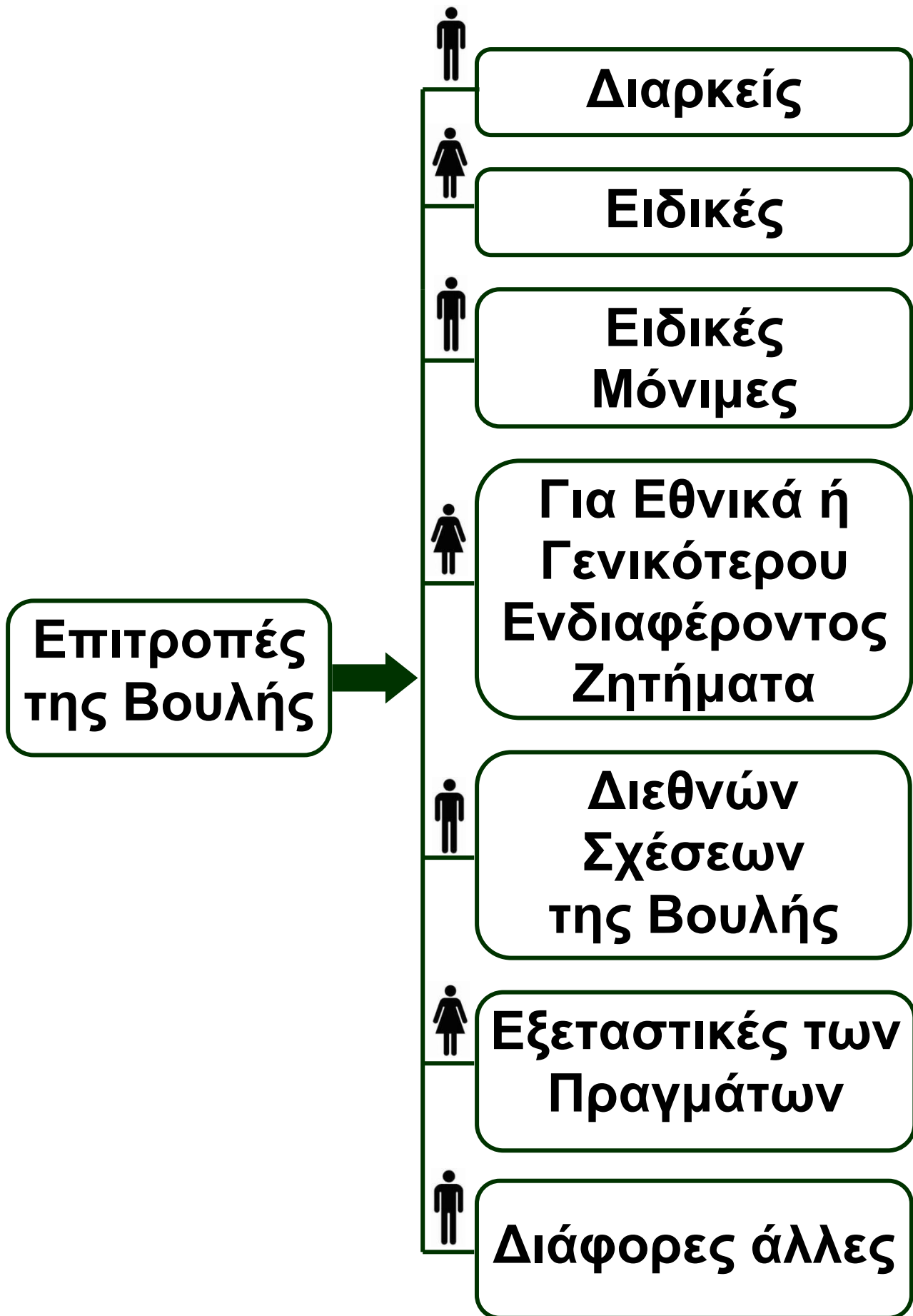
Εκλογές για τη συ- γκρότηση Εθνικού Κοινοβου- λίου	Αριθμός γυναικών που κατέ- λαβαν βουλευτι- κές έδρες	Ποσοστό συμμετο- χής των γυναικών στο Εθνικό Κοινο- βούλιο
1974	7	2,3%
1977	11	3,6%
1981	13	4,3%
1985	7	2,3%
1989	13	4,23%
1989	20	6,6%
1990	16	5,3%
1993	18	6,0%
1996	19	6,3%
2000	26	8,6%
2004	39	13,0%

**πίνακας 10.2 Γυναικεία εκπροσώ-
πηση στο Εθνικό Κοινοβούλιο.**

✍ Παρατηρώντας τα μικρά ποσοστά εκπροσώπησης των γυναικών στο Εθνικό Κοινοβούλιο, να ανταλλάξετε απόψεις σχετικά με την αναγκαιότητα μέτρων όπως το υποχρεωτικό ποσοστό υποψηφίων γυναικών (1/3) που εφαρμόζεται στις Δημοτικές εκλογές.

Στις επόμενες σελίδες φαίνεται ο πίνακας 10.3 Οι δραστηριότητες του Βουλευτή

Βουλή των εφήβων. Η Βουλή των Εφήβων είναι ένα πρωτοποριακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Βουλής των Ελλήνων, που λειτουργεί από το σχολικό έτος 1995-96.

Απευθύνεται στους μαθητές όλων των σχολείων της χώρας, του Απόδημου Ελληνισμού και της Κύπρου. Έχει ως κύριο σκοπό την καλλιέργεια θετικής στάσης των νέων σχετικά με τη «συμμετοχή στα κοινά» καθώς και την ευαισθητοποίηση τους στις αρχές, τις αξίες, τους κανόνες και τη λειτουργία της Δημοκρατίας, όπως ο διάλογος, η ανεκτικότητα, η αλληλοκατανόηση και η αλληλεγγύη. Οι μαθητές αφού ενημερωθούν για το πρόγραμμα, καταθέτουν εργασίες οι οποίες αξιολογούνται. Από την αξιολόγηση επιλέγονται 350 έφηβοι-Βουλευτές, οι οποίοι συγκροτούν τη Βουλή

των Εφήβων και συνεδριάζουν στις αίθουσες της Βουλής των Ελλήνων.

Η φαντασία στην εξουσία

φωτ. 10.1 Λογότυπο της Βουλής των εφήβων. «Ο λόγος μου για το σήμερα, το όραμά μου για το αύριο. Διαπιστώνω - κρίνω - φαντάζομαι - προτείνω για τον τόπο που ζω, τη χώρα μου, τον κόσμο». Μιλώ για τις ανθρώπινες σχέσεις, το περιβάλλον, τη δημοκρατία, το σχολείο, την εργασία, τον ελεύθερο χρόνο, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το ρατσισμό

και ό,τι άλλο με απασχολεί. Μιλώ και για ό,τι μπορώ εγώ να κάνω». Αυτό είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται οι εργασίες των μαθητών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα της Βουλής των Εφήβων. ✎ Μπορείτε να ενημερωθείτε για το πρόγραμμα από τις ιστοσελίδες της Βουλής.

Βασικές έννοιες μαθήματος

Προσόντα
Βουλευτή

- Νόμιμη ικανότητα να εκλέγει
- 25 ετών και άνω
- Έλληνας πολίτης

10.1.2 Αρμοδιότητες της Βουλής

Επειδή η Βουλή, όπως είδαμε, αποτελεί το όργανο της Πολιτείας στο οποίο αντιπροσωπεύονται και

εκφράζονται οι βασικές πολιτικές απόψεις του λαού, ασκεί τις σημαντικότερες αρμοδιότητες για την ομαλή λειτουργία του δημοκρατικού μας πολιτεύματος. Αποτελεί δηλαδή, το χώρο όπου διεξάγεται ο δημόσιος πολιτικός διάλογος από τους αντιπροσώπους μας (Βουλευτές) σχετικά με τα προβλήματα του Ελληνικού έθνους και τη συμμετοχή της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Συγκεκριμένα:

α. Στη Βουλή ανήκει η αρμοδιότητα να θεσπίζει τους νόμους του κράτους. Αφού κατατεθεί ένα νομοσχέδιο στη Βουλή, παραπέμπεται για επεξεργασία σε μια κοινοβουλευτική επιτροπή που αποτελείται από βουλευτές όλων των κομμάτων, ανάλογα με τη δύναμή τους μέσα στη Βουλή. Το επεξεργασμένο πια νομοσχέδιο, συζητείται και

ψηφίζεται από τη Βουλή και γίνεται νόμος του κράτους. Στη συνέχεια ο νόμος εκδίδεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και δημοσιεύεται στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ). Οι νόμοι που ψηφίζονται από τη Βουλή δεν επιτρέπεται να έρχονται σε αντίθεση με τους κανόνες δικαίου που θέτει το Σύνταγμα.

β. Η Βουλή ασκεί έλεγχο στις πράξεις της Κυβέρνησης. Η Κυβέρνηση συλλογικά και ο κάθε Υπουργός ξεχωριστά είναι υποχρεωμένοι να παρέχουν στους Βουλευτές πληροφορίες και επεξηγήσεις σχετικά με τις πράξεις τους. Ο έλεγχος αυτός αποτελεί λογική συνέπεια του δημοκρατικού χαρακτήρα του πολιτεύματός μας, αφού ο έλεγχος της κυβερνητικής πολιτικής ασκείται από τους αντιπροσώπους του λαού. Ο έλεγχος αυτός γίνεται

με ερωτήσεις βουλευτών, με αναφορές των πολιτών για διάφορα προβλήματα τους που υιοθετούνται από τους βουλευτές και παρουσιάζονται στη Βουλή, με σύσταση εξεταστικών επιτροπών όταν υπάρχουν υπόνοιες για κακοδιαχείριση εκ μέρους Υπουργών κ.ά. Ο Πρωθυπουργός, επίσης δύο φορές το μήνα, παρέχει επεξηγήσεις στους βουλευτές για το κυβερνητικό έργο.

γ. Η Βουλή αναδεικνύει την Κυβέρνηση. Ο αρχηγός του κόμματος που διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία των Βουλευτών (151) διορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ως Πρωθυπουργός. Μέσα σε 15 ημέρες από το διορισμό του Πρωθυπουργού, η Κυβέρνηση πρέπει να εμφανιστεί στη Βουλή και να ζητήσει την εμπιστοσύνη της, αφού παρουσιάσει το πρόγραμμά της

(ψήφος εμπιστοσύνης). Μόνο στην περίπτωση που θα δοθεί η εμπιστοσύνη από τη Βουλή η Κυβέρνηση μπορεί να κυβερνήσει. Η Βουλή ωστόσο μπορεί με απόφασή της να αποσύρει την εμπιστοσύνη της είτε από ένα μέλος της Κυβέρνησης (Υπουργό) είτε από όλη την Κυβέρνηση. Στη δεύτερη περίπτωση η Κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να παραιτηθεί (ψήφος δυσπιστίας).

δ. Η Βουλή ψηφίζει κάθε χρόνο τον προϋπολογισμό του κράτους που συντάσσει η Κυβέρνηση. Με αυτό τον τρόπο οι αντιπρόσωποι μας ελέγχουν τα έσοδα και τα έξοδα του κράτους.

ε. Η Βουλή επικυρώνει με νόμο τις διεθνείς συμβάσεις (βλ. Κεφ.14) που έχει υπογράψει η χώρα μας και με αυτό τον τρόπο γίνονται νόμοι

του κράτους, π.χ. η έκταση των χωρικών μας υδάτων.

στ. Η Βουλή, χωρίς τη συνεργασία κανενός άλλου κρατικού οργάνου, αναθεωρεί (τροποποιεί) το Σύνταγμα για να προσαρμοστεί σε νέα πολιτικά ή κοινωνικά δεδομένα (π.χ. στην αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001, προστέθηκε το άρθρο 5Α με το οποίο διασφαλίζεται το δικαίωμα του πολίτη στην πληροφόρηση και στη κοινωνία της πληροφορίας).

ζ. Τέλος, η Βουλή έχει αρμοδιότητες με δικαστικό χαρακτήρα.

Μόνον η Βουλή μπορεί να ασκήσει ποινική δίωξη κατά των μελών της Κυβέρνησης για πράξεις σχετικές με τα καθήκοντά τους (Υπουργούς, Υφυπουργούς) καθώς και κατά του Προέδρου της Δημοκρατίας για

**εσχάτη προδοσία* ή παράβαση του
Συντάγματος.**

**ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ   Αρ. Φύλλου 186
16 Σεπτεμβρίου 1999**

φωτ.10.2 ΦΕΚ

**Όλοι οι νόμοι δημοσιεύονται στην
Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι
πολίτες μπορούν να προμηθευτούν
τα αντίστοιχα φύλλα από το Εθνικό
Τυπογραφείο. Ενημέρωση για
όλους τους νόμους μπορείτε να
πάρτε από τις ιστοσελίδες του
Εθνικού Τυπογραφείου www.et.gr.**

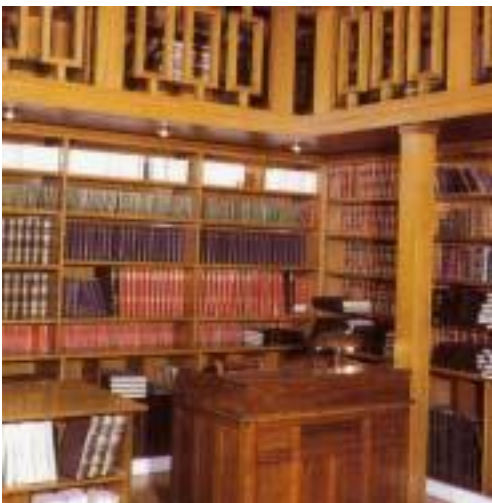
***Εσχάτη προδοσία: Το έγκλημα κα-
τά της Πολιτείας, δηλαδή κατά του
πολιτεύματος και της ασφάλειας
του κράτους.**

φωτ.10.3 Να αναζητήσετε την ιστοσελίδα της Βουλής

www.parliament.gr/ergasies

[/nomosxedia](http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia). Μέσα από τη συγκεκριμένη ιστοσελίδα μπορείτε να ενημερωθείτε για τα νομοσχέδια που κατατίθενται για ψήφιση στη Βουλή και να εκφράσετε τη γνώμη σας.

φωτ. 10.4 Τμήμα της Βιβλιοθήκης της Βουλής. Η Βουλή αναπτύσσει πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες και

προγράμματα.

✍ Να ενημερωθείτε γι' αυτά από τις ιστοσελίδες της και να τα παρουσιάσετε στην τάξη. Μέσα εξάλλου από τις ιστοσελίδες της μπορείτε

να παρακολουθήσετε και τις συνεδριάσεις της.

φωτ.10.5 Η αίθουσα του Κοινοβουλίου.

Στην τελευταία Αναθεώρηση του Συντάγματος, αναθε-

ωρήθηκαν τα περισσότερα άρθρα που αφορούν τα δικαιώματα του ατόμου. Προστέθηκαν διατάξεις που αφορούν την εναλλακτική στρατιωτική θητεία, την προστασία της γενετικής ταυτότητας από βιοϊατρικές επεμβάσεις, την προστασία των προσωπικών δεδομένων και κατοχυρώθηκε η κοινωνία της πληροφορίας. Να συζητήσετε στην τάξη τις κοινωνικές μεταβολές που οδήγησαν στην αναγκαιότητα αυτών των αναθεωρήσεων.

Βασικές έννοιες μαθήματος

Αρμοδιότητες Βουλής

- Θεσπίζει νόμους
- Αναδεικνύει την κυβέρνηση
- Ψηφίζει τον προϋπολογισμό
- Αναθεωρεί το Σύνταγμα
- Επικυρώνει τις διεθνείς συμβάσεις
- Ασκεί κοινοβουλευτικό έλεγχο και ποινική δίωξη εναντίον υπουργών

10.2 Εκτελεστική Λειτουργία

Όπως είδαμε στο κεφάλαιο 8, την εκτελεστική λειτουργία στο δημοκρατικό μας πολίτευμα την ασκούν η κυβέρνηση και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας που είναι

τα εκτελεστικά όργανα. Οφείλουν δηλαδή να εφαρμόζουν όσα ορίζει το Σύνταγμα και οι νόμοι που ψηφίζει η Βουλή και με αυτό τον τρόπο κυβερνούν (διοικούν) τη χώρα.

10.2.1 Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας συμβολίζει την ενότητα του έθνους. Είναι ο Αρχηγός του κράτους και ρυθμιστής του πολιτεύματος, αλλά όχι το κυρίαρχο όργανο. Κυρίαρχο όργανο, σύμφωνα με το Σύνταγμα, είναι ο λαός, δηλαδή το εκλογικό σώμα που εκλέγει τη Βουλή και την Κυβέρνηση.

Γι' αυτό το λόγο, αναφέρονται με ακρίβεια και σαφήνεια οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας στο Σύνταγμα, κυριότερες από τις οποίες είναι:

- Η έκδοση και η δημοσίευση των νόμων, όπως είδαμε στην προηγούμενη ενότητα.
- Η προκήρυξη δημοψηφίσματος για κρίσιμο εθνικό θέμα ή για ψηφισμένο νομοσχέδιο, όταν το ζητήσει η Βουλή.
- Η διεθνής εκπροσώπηση της Πολιτείας, η κήρυξη πολέμου και η συνομολόγηση (συμφωνία) συνθηκών ειρήνης.
- Η έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων: Οι νόμοι που ψηφίζονται στη Βουλή ορίζουν γενικά πλαίσια. Για το λόγο αυτό, ο αρμόδιος Υπουργός που πρότεινε το νόμο στη Βουλή, προτείνει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας την έκδοση διαταγμάτων που προσδιορίζουν πως θα εφαρμοστεί και θα εκτελεστεί ο συγκεκριμένος νόμος. Ο αρμόδιος Υπουργός υπογράφει από κοινού

με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τα Προεδρικά Διατάγματα που δημοσιεύονται και αυτά στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ).

- Ο διορισμός του Πρωθυπουργού και της Κυβέρνησης: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει ως Πρωθυπουργό της χώρας τον αρχηγό του κόμματος το οποίο στις εκλογές απέκτησε την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών της Βουλής (151 έδρες). Εάν κανένα κόμμα δεν απέκτησε την απόλυτη πλειοψηφία, το ίδιο το Σύνταγμα προβλέπει αναλυτικά τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας με διαδοχικές αναθέσεις διερευνητικών εντολών, για το σχηματισμό Κυβέρνησης. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι αιρετός, εκλέγεται δηλαδή για ορισμένη θητεία (5 χρόνια)**

από τη Βουλή. Μπορεί να επανεκλεγεί μια μόνο φορά.

**Πρόεδρος της Δημοκρατίας
μπορεί να εκλεγεί όποιος είναι
Έλληνας πολίτης πριν από πέντε
τουλάχιστον έτη, έχει από πατέρα
ή μητέρα Ελληνική καταγωγή, έχει
συμπληρώσει το τεσσαρακοστό
έτος της ηλικίας του και έχει τη
νόμιμη ικανότητα του εκλέγειν
(Άρθρο 31 του Συντ).**

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται από τη Βουλή με αυξημένη πλειοψηφία γιατί επιδιώκεται να είναι αποδεκτός από την πλειοψηφία των βουλευτών. Πρέπει να συγκεντρωθεί η πλειοψηφία των $\frac{2}{3}$ (200) του όλου αριθμού των βουλευτών σε δύο ψηφοφορίες και των $\frac{3}{5}$ (180) στην τρίτη ψηφοφορία. Στην

περίπτωση που δεν συγκεντρωθεί η πλειοψηφία των 180 βουλευτών στην τρίτη ψηφοφορία, διαλύεται η Βουλή και ακολουθούν Βουλευτικές εκλογές. Η νέα, μετά τις εκλογές Βουλή, εκλέγει Πρόεδρο της Δημοκρατίας καταρχήν με αυξημένη πλειοψηφία 3/5 (180) και αν αυτή δε συγκεντρωθεί, με πλειοψηφία των μισών συν μίας ψήφων (151).

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡ. 246
«Αξιολόγηση των μαθητών του
Ενιαίου Λυκείου»
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 9 και 11 του Ν. 2525/97 (ΦΕΚ 188 Α).

2. Τις διατάξεις του άρθρου 7 παρ. 5 παρ. α, β, ζ του άρθρου 8 παρ. 9 παρ. α, στ και ζ και του άρθρου 32 παρ. 6 του Ν. 1566/85 (ΦΕΚ 167 Α).

φωτ. 10.7 Προεδρικό Διάταγμα
Ο Νόμος 1266/98, καθόριζε ότι η
εισαγωγή των υποψηφίων στα ΑΕΙ
και ΤΕΙ της χώρας, πραγματοποιεί-
ται με Πανελλήνιες Εξετάσεις. Ο
τρόπος διεξαγωγής των εξετάσεων,
ο αριθμός των εξεταζόμενων
μαθημάτων, ο ακριβής υπολογι-
σμός της βαθμολογίας και άλλες
λεπτομέρειες, προσδιορίζονται από
διάφορα Προεδρικά Διατάγματα.

φωτ. 10.8. Το Προεδρικό Μέγαρο. Στο άρθρο 37 του Συντάγματος αναφέρεται ό,τι αν κανένα κόμμα δε διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών στο Κοινοβούλιο (151 έδρες δηλαδή), ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει στον αρχηγό του κόμματος που διαθέτει τη σχετική πλειοψηφία εντολή σχηματισμού Κυβέρνησης. Αν αυτό δεν είναι δυνατό ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει εντολή στον αρχηγό του δεύτερου και του τρίτου στη συνέχεια κόμματος. Κάθε εντολή ισχύει για 3 ημέρες. Αν οι εντολές αποτύχουν, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας καλεί όλους τους αρχηγούς των κομμάτων να σχηματίσουν «Οικουμενική Κυβέρνηση» και αν και αυτό αποτύχει αναθέτει στον Πρόεδρο

ενός των Ανωτάτων Δικαστηρίων της χώρας το σχηματισμό Κυβέρνησης που θα οδηγήσει ομαλά τη χώρα στη διεξαγωγή νέων εκλογών.

Βασικές έννοιες μαθήματος

Πρόεδρος της Δημοκρατίας

- Αρχηγός του κράτους**
- Ρυθμιστής του πολιτεύματος**

10.2.2 Κυβέρνηση

Η Κυβέρνηση είναι το όργανο που καθορίζει και κατευθύνει τη γενική πολιτική (εσωτερική και εξωτερική) της χώρας μας. Την Κυβέρνηση αποτελεί το Υπουργικό Συμβούλιο, το οποίο απαρτίζεται από τον Πρωθυπουργό και τους Υπουργούς.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ

ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
www.ypan.gr

ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ
ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ
www.yen.gr

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
www.culture.gr

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
[www.
ministryofjustice.
gr](http://www.ministryofjustice.gr)

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ -
ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ &
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
www.ypes.gr

ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ &
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ
www.yme.gr

ΕΘΝΙΚΗΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ &
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
www.ypepth.gr

ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΤΑΞΗΣ
www.ydt.gr

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ &
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
www.ypetho.gr

ΥΓΕΙΑΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
www.yppp.gr

<p>ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ www.minagric.gr</p>	<p>ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ www.mathra.gr</p>
<p>ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ www.mfa.gr</p>	<p>ΑΙΓΑΙΟΥ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ www.ypai.gr</p>
<p>ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ www mod.gr</p>	<p>ΤΥΠΟΥ & ΜΜΕ www.minpress. gr</p>
<p>ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ www.labor- ministry.gr</p>	<p>ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ www.mintour.er</p>
<p>ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ & ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ www.minenv.gr</p>	

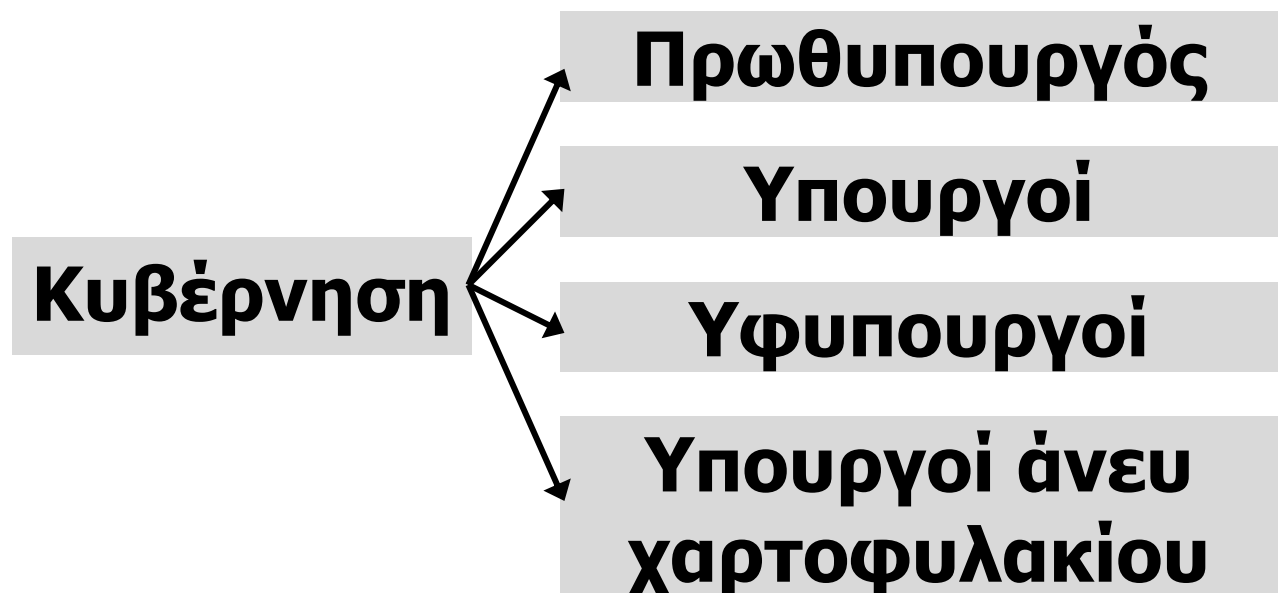
Ο Πρωθυπουργός είναι ο Πρόεδρος της Κυβέρνησης και έχει την ευθύνη της κυβερνητικής πολιτικής. Αυτό σημαίνει ότι ο Πρωθυπουργός ορίζει τα πρόσωπα, που απαρτίζουν την Κυβέρνηση, και έχει δικαίωμα να τα απαλλάξει από τα καθήκοντά τους, όταν το κρίνει σκόπιμο, και να τα αντικαταστήσει με άλλα. Συντονίζει το έργο των Υπουργών και εξασφαλίζει την ενότητα στις πράξεις και τις αποφάσεις τους. Οι Υπουργοί είναι συνήθως βουλευτές.

Οι Υπουργοί που δεν προέρχονται από τη Βουλή ονομάζονται εξωκοινοβουλευτικοί. Κάθε Υπουργός διευθύνει ένα συγκεκριμένο τομέα διοίκησης ο οποίος συνιστά το Υπουργείο του (π.χ. Εθν. Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Εμπορίου, Εξωτερικών). Υπάρχουν

κάποιες φορές Υπουργοί «άνευ χαρτοφυλακίου», οι οποίοι δε διευθύνουν ένα Υπουργείο, όπως οι άλλοι, αλλά ασκούν συγκεκριμένα καθήκοντα που τους αναθέτει ο Πρωθυπουργός. Σε κάθε Υπουργείο εκτός από τους Υπουργούς, μπορεί να ορισθούν και Υφυπουργοί που αναλαμβάνουν ένα συγκεκριμένο τομέα δραστηριοτήτων (π.χ. στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ο Υπουργός αναλαμβάνει τον τομέα της Υγείας και ο Υφυπουργός τον τομέα της Κοινωνικής Αλληλεγγύης). Οι Υπουργοί και οι Υφυπουργοί κατά την άσκηση των καθηκόντων τους οφείλουν να πραγματοποιήσουν τα κυβερνητικά προγράμματα. Για το λόγο αυτό, υποβάλλουν στη Βουλή νομοσχέδια που αφορούν τις υποθέσεις των Υπουργείων τους και

ζητούν από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να εκδώσει Προεδρικά Διατάγματα, με τα οποία θα εφαρμόσουν τα νομοσχέδια που ψήφισε η Βουλή.

Βασικές έννοιες μαθήματος

10.2.3 Η Δικαστική Λειτουργία

Η Βουλή ψηφίζει νόμους και η Κυβέρνηση τους εφαρμόζει για να κυβερνήσει. Στην περίπτωση όμως που προκύψουν διαφορές στην εφαρμογή των νόμων που ψηφίζει η Βουλή ποιος θα τις επιλύσει;

Με βάση την αρχή της διάκρισης των λειτουργιών της κρατικής εξουσίας (βλ. Κεφ.8), το Σύνταγμα προβλέπει ένα άλλο όργανο, στο οποίο αναθέτει αυτό το έργο, τα δικαστήρια, τα οποία ασκούν τη δικαστική λειτουργία. Τα δικαστήρια είναι ένα τρίτο όργανο, ανεξάρτητο από εκείνα που ασκούν τη νομοθετική και εκτελεστική λειτουργία (Βουλή - Κυβέρνηση). Τις διαφορές επομένως που προκύπτουν μεταξύ των πολιτών (π.χ. χρηματικές διαφορές, κλοπές, ανθρωποκτονία) καθώς και τις διαφορές μεταξύ του κράτους και των πολιτών (π.χ. φοροδιαφυγή) τις επιλύουν τα δικαστήρια, που αποδίδουν δικαιοσύνη στο όνομα του Ελληνικού λαού.

Οι Δικαστές είναι ανεξάρτητοι και οφείλουν να δικάζουν με βάση τους νόμους. Εάν όμως οι νόμοι έρχονται

σε αντίθεση με το Σύνταγμα, οφείλουν να μην τους εφαρμόζουν και να δικάζουν με βάση την αντικειμενική κρίση τους, σύμφωνα με το Σύνταγμα. Είναι όμως υποχρεωμένοι να αιτιολογούν την οποιαδήποτε απόφαση παίρνουν κατά την επίλυση μιας διαφοράς, ειδικά και εμπειριστατωμένα, έτσι ώστε ο κάθε πολίτης να γνωρίζει για ποιο λόγο έγινε δεκτό ή απορρίφθηκε το αίτημά του.

φωτ. 10.9 Το λογότυπο της Eurojust. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, τα ελληνικά δικαστήρια και τα δικαστήρια όλων των κρατών μελών της ΕΕ, συνεργάζονται για την επίλυση ποινικών και αστικών υποθέσεων. Εξάλλου, για την πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος,

Λειτουργεί η μονάδα της Eurojust, που εδρεύει στη Χάγη και στην οποία συμμετέχουν δικαστές από όλες τις χώρες της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό υπάρχουν κοινές θέσεις για συγκεκριμένα θέματα, κοινές αποφάσεις και μέτρα κατά του εγκλήματος (Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο).

Η ανεξαρτησία των δικαστών εξασφαλίζεται κυρίως με την ισοβιότητα (δεν μπορούν να παυτούν από τα καθήκοντα τους) και την ειδική μισθολογική μεταχείρισή τους. Τα δικαστήρια διακρίνονται σε διοικητικά, πολιτικά και ποινικά. Η διάκριση αυτή γίνεται με βάση το αντικείμενο της αρμοδιότητας των δικαστηρίων. Συγκεκριμένα:

- Στα διοικητικά δικαστήρια υπάγονται οι διαφορές που προκύπτουν κατά κανόνα από τις παράνομες**

πράξεις των οργάνων του κράτους, π.χ. διαφορές από συντάξεις, νοσήλια, φορολογικές διαφορές, διαφορές από την κατασκευή δημοσίων έργων.

- **Στα πολιτικά δικαστήρια υπάγονται όλες οι ιδιωτικές διαφορές, οι διαφορές δηλαδή μεταξύ των πολιτών, π.χ. διαφορές για οφειλόμενα ποσά που δεν καταβλήθηκαν, εμπορικές και εργατικές διαφορές, οικογενειακές διαφορές, όπως διαζύγιο, επιμέλεια παιδιών κ.ά.**

- **Στα ποινικά δικαστήρια δικάζονται όσες πράξεις ο νόμος χαρακτηρίζει ως εγκλήματα και αποφασίζεται η τιμωρία που πρέπει να επιβληθεί στο δράστη τους, π.χ. εγκλήματα που στρέφονται κατά της ζωής, της υγείας και της σωματικής ακεραιότητας, της περιουσίας κ.ά.**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

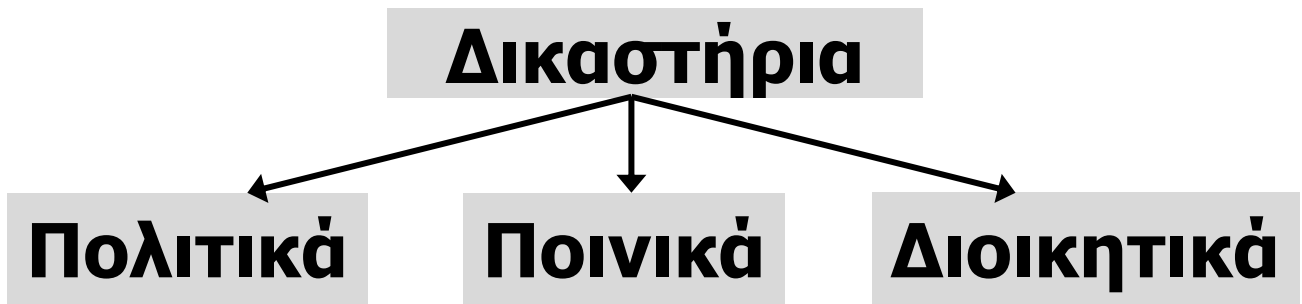
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

φωτ. 10.10 Το Υπουργείο Δικαιοσύνης (www.ministryofjustice.gr), μέσω των φορέων που εποπτεύει, μεριμνά για την πρόληψη της παραβατικότητας ανηλίκων (7-17 ετών) και την αγωγή και σωφρονιστική μεταχείριση των νέων (7-21 ετών), που εκδηλώνουν παραβατική συμπεριφορά. Η ποινική νομοθεσία μας ορίζει ότι οι ανήλικοι παραβάτες, δικάζονται από ειδικό δικαστήριο, το Δικαστήριο Ανηλίκων, το οποίο δεν επιβάλλει ποινές, αλλά αναμορφωτικά μέτρα. Παράλληλα, για όσους ανηλίκους αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα (πρόληψη), οι πολίτες μπορούν

να απευθύνονται στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων, που λειτουργούν σε όλα τα Πρωτοδικεία της χώρας και στην Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων.

✍ Να συζητήσετε στην τάξη, με βάση και τις γνώσεις σας από τον κοινωνικό έλεγχο, γιατί οι ανήλικοι παραβάτες πρέπει να αντιμετωπίζονται διαφορετικά από την Πολιτεία.

Βασικές έννοιες μαθήματος

ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

1. Βουλή
2. Πρόεδρος Δημοκρατίας
3. Κυβέρνηση
4. Δικαστήρια

Βουλή

Αποτελείται από 300 Βουλευτές.
Κυριότερες αρμοδιότητες:
ψηφίζουν νόμους του κράτους,
αναδεικνύουν την Κυβέρνηση και
ασκούν έλεγχο στις πράξεις της,
εκλέγουν τον Πρόεδρο της
Δημοκρατίας, αναθεωρούν το
Σύνταγμα και ψηφίζουν τον
προϋπολογισμό του κράτους.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Οι πολίτες εκλέγουν τους 300 Βουλευτές με άμεση καθολική μυστική ψηφοφορία κάθε τέσσερα χρόνια. Εάν δυσαρεστηθούν από τη συμπεριφορά συγκεκριμένου Βουλευτή, στις επόμενες εκλογές έχουν τη δυνατότητα να εκλέξουν άλλο πρόσωπο στη θέση του. Μπορούν να παρακολουθούν συνεδριάσεις της Βουλής. Μπορούν να επικοινωνούν προσωπικά αλλά και μέσω οργανώσεων και επαγγελματικών σωματείων με τους Βουλευτές της εκλογικής τους περιφέρειας και γενικότερα» για να τους εκθέσουν τα αιτήματα τους σχετικά με την ψήφιση ενός νόμου. Μπορούν να εκθέτουν τις απόψεις τους σχετικά με τις δραστηριότητες των Βουλευτών στον Τύπο και γενικότερα τα ΜΜΕ.

Πρόεδρος Δημοκρατίας

Αρχηγός του κράτους και ρυθμιστής του πολιτεύματος, Ασκεί αρμοδιότητες οι οποίες αναφέρονται με ακρίβεια στο Σύνταγμα.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Οι πολίτες συμμετέχουν έμμεσα στην εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας, αφού οι ίδιοι εκλέγουν τους Βουλευτές οι οποίοι τον εκλέγουν άμεσα στη Βουλή.

Κυβέρνηση

Ο Πρωθυπουργός καθορίζει και κατευθύνει τη γενική πολιτική (εσωτερική και εξωτερική) της χώρας. Η Κυβέρνηση απαρτίζεται από τον Πρωθυπουργό και τους Υπουργούς. Ο Πρωθυπουργός έχει την ευθύνη της Κυβερνητικής Πολιτικής και ορίζει τα πρόσωπα που απαρτίζουν την Κυβέρνηση.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Με την ψήφο τους οι πολίτες επιλέγουν ως Πρωθυπουργό της χώρας, τον αρχηγό του κόμματος που απέκτησε την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών στη Βουλή (151 έδρες), ο οποίος στη συνέχεια σχηματίζει Κυβέρνηση. Οι πολίτες μπορούν να καταθέσουν διάφορα προβλήματα τους σχετικά με την άσκηση της Κυβερνητικής Πολιτικής στους Βουλευτές, ελέγχοντας με αυτόν τον τρόπο, τις πράξεις της Κυβέρνησης. Μπορούν να ζητούν πληροφορίες γραπτό ή ηλεκτρονικό και να καταθέτουν τις διαμαρτυρίες τους στο γραφείο του Πρωθυπουργού αλλά και σε κάθε Υπουργό, για θέματα που αγγίζουν τις αρμοδιότητές του. Με τη συμμετοχή τους σε ένα πολιτικό κόμμα οι πολίτες επιλέγουν τον αρχηγό του κόμματος.

Μέσα από διάφορες ομάδες πίεσης (κόμματα επαγγελματικά σωματεία, συλλόγους. Μ.Κ.Ο.). οι πολίτες μπορούν να ασκήσουν κριτική στην πολιτική της Κυβέρνησης.

Δικαστήρια

Επιλύουν τις διαφορές που προκύπτουν μεταξύ των πολιτών, ή μεταξύ του κράτους και των πολιτών.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Οι Δικαστές είναι έλληνες πολίτες με ειδικά προσόντα και λειτουργούν ανεξάρτητα από την Κυβέρνηση. Οι δικαστικές υπηρεσίες στελεχώνονται από έλληνες πολίτες. Οι πολίτες διορίζονται ένορκοι σε ορισμένες υποθέσεις (κακουργήματα) και συναποφασίζουν με τους δικαστές ως προς τις ποινές. Οι πολίτες οι οποίοι θίγονται από την απονομή

της δικαιοσύνης έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν αποζημίωση από το κράτος.

Εργασίες-δραστηριότητες

1. Να διαλέξετε ένα θέμα που αφορά όλη την τάξη (κοινωνικά, εκπαιδευτικά, πολιτιστικά, οικολογικά προβλήματα) και να ακολουθήσετε τη διαδικασία έκδοσης ενός νόμου (συζήτηση, ψήφιση, δημοσίευση) μέσα στην τάξη.
2. Κατά την διάρκεια μίας διδακτικής ώρας, γνωρίζοντας ήδη τις αρμοδιότητες της Βουλής, μπορείτε να πραγματοποιήσετε μια συνεδρίαση με ελεύθερη ανταλλαγή απόψεων. Μπορείτε να χωριστείτε σε κόμματα και αφού εκλέξετε Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο να προχωρήσετε στη διαδικασία. Πριν γίνει η αναπαράσταση, θα ήταν χρήσιμη

η παρακολούθηση μιας συνεδρίασης του Κοινοβουλίου (ζωντανή ή μέσω των ΜΜΕ).

3.Μελετώντας προσεκτικά το κεφ.10 να επισημάνετε τα σημεία στα οποία ο πολίτης μπορεί να ασκήσει έλεγχο, να επικοινωνήσει ή να επηρεάσει με τις αποφάσεις του τα όργανα της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας. Στη συνέχεια, να συζητήσετε το θέμα στην τάξη και να προτείνετε πιθανούς τρόπους που εσείς θεωρείτε σκόπιμους για περαιτέρω συμμετοχή του πολίτη στον έλεγχο των κρατικών οργάνων.

Κριτήριο αυτοαξιολόγησης του μαθητή

A. Τελειώνοντας τη μελέτη και συζήτηση του κεφαλαίου και εφόσον κατανόησες τις καινούργιες έννοιες,

θα πρέπει να μπορείς να απαντήσεις σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις. Σε όποιες συναντάς δυσκολία, συμβουλέψου και πάλι το αντίστοιχο μάθημα.

- 1. Γιατί η Βουλή έχει ξεχωριστή θέση στο πολίτευμα μας;**
- 2. Να περιγράψεις την αρμοδιότητα της Βουλής να θεσπίζει νόμους.**
- 3. Πώς η Βουλή ασκεί έλεγχο στις πράξεις της Κυβέρνησης;**
- 5. Έμαθες κάποιο τρόπο σύμφωνα με τον οποίο ένας πολίτης μπορεί να ασκήσει έλεγχο στις πράξεις ενός Υπουργού;**
- 6. Ποιο όργανο και με ποιο τρόπο εκλέγει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας;**
- 7. Πώς οι Υπουργοί και οι Υφυπουργοί πραγματοποιούν τα κυβερνητικά προγράμματα;**

8. Είναι σημαντική η ανεξαρτησία των Δικαστών και γιατί;

B. Να βάλεις σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

1. Η Κυβέρνηση παραιτείται όταν:

- α) Το ζητήσει η Αντιπολίτευση**
- β) Το αποφασίζει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας**
- γ) Δεν πάρει ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή**

3. Η Κυβέρνηση αποτελείται από:

- α) Τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τους Υπουργούς**
- β) Τον Πρωθυπουργό και τους Υπουργούς**
- γ) Τον Πρωθυπουργό και τους Βουλευτές**

Γ. Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες, βάζοντας σε κύκλο το αντίστοιχο γράμμα (Σ για τις σωστές Λ για τις λανθασμένες).

Η Βουλή συνεδριάζει μυστικά Σ Λ

Η Βουλή μπορεί να αποσύρει την εμπιστοσύνη της από ένα μέλος της Κυβέρνησης

ή και από ολόκληρη την Σ Λ

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ασκεί έλεγχο στις πράξεις της Κυβέρνησης

Σ Λ

Κάποιοι Υπουργοί μπορεί να είναι εξωκοινοβουλευτικοί Σ Λ

Οι Δικαστές οφείλουν να δικάζουν ανεξάρτητα από τους νόμους Σ Λ

Οι Δικαστές οφείλουν να αιτιολογούν τις αποφάσεις που παίρνουν Σ Λ

11 Η διοίκηση

➤ Η διοίκηση του κράτους

➤ Η Τοπική Αυτοδιοίκηση

Α΄ βαθμός: Δήμοι και Κοινότητες

Β΄ βαθμός: Νομαρχίες

Για να μελετήσεις αυτό το κεφάλαιο πρέπει να θυμηθείς πώς ψηφίζεται ένας νόμος και πώς εφαρμόζεται με τα Προεδρικά Διατάγματα. Θα διαπιστώσεις τη σύνδεση της Κυβέρνησης με τη Διοίκηση στη χώρα μας.

Τα βιβλία «Ελλάς, οι ρίζες ενός Πολιτισμού» του Γ.Καβαδία και «Μαυρόλυκοι» του Θ. Πετσάλη-Διομήδη αναφέρονται στην ανάπτυξη του θεσμού των κοινοτήτων στην Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, κάποιες από τις οποίες

έγιναν κέντρα τοπικού πολιτισμού, όπως π.χ. τα Αμπελάκια και η Δημητσάνα.

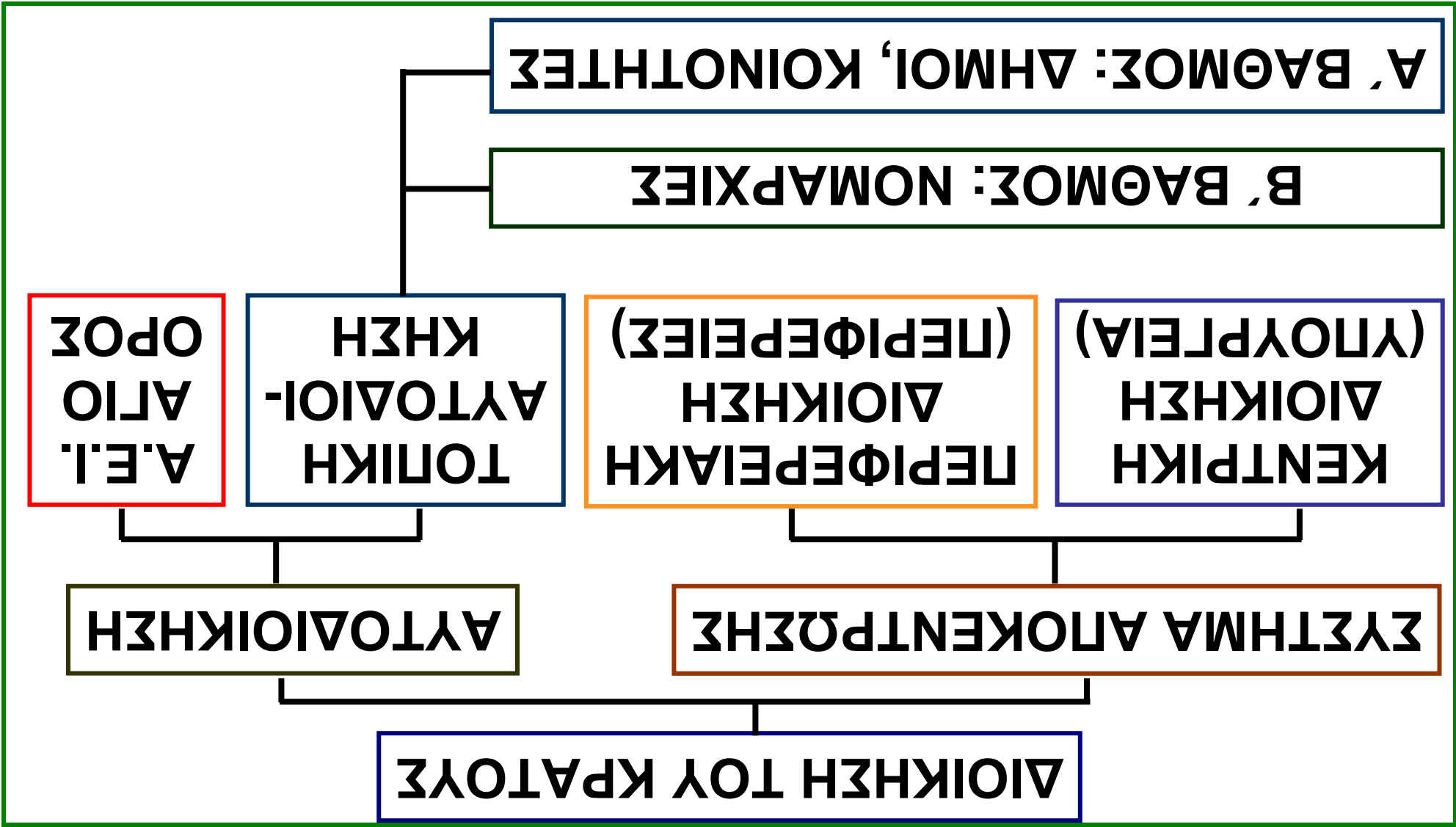
Από την ιστοσελίδα του Υπουργείου των Εσωτερικών (www.ypes.gr) θα ενημερωθείς για το σύστημα της διοικητικής αποκέντρωσης και της τοπικής αυτοδιοίκησης στη χώρα μας. Για το θεσμό της τοπικής αυτοδιοίκησης πληροφορίες παρέχουν οι ιστοσελίδες της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΕΔΚΕ), που θα βρεις στη σελίδα 92 του 5ου τόμου.

Στο κεφάλαιο αυτό θα καταλάβεις τη σημασία που έχει η αυτοδιοίκηση για τη δημοκρατία, από τη στιγμή που η συμμετοχή του πολίτη στην εκλογή των τοπικών

αρχόντων ενδυναμώνει το αίσθημα της ευθύνης και του καθήκοντος του απέναντι στην κοινωνία. Οι Δήμοι είναι θεσμός που συναντάται σε όλη την ιστορία του τόπου από την Αρχαιότητα (Κλεισθένης), το Βυζάντιο και την Τουρκοκρατία μέχρι σήμερα. Σήμερα η Τοπική Αυτοδιοίκηση, που φέρνει πιο κοντά το λαό με τα τοπικά θέματα κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα. Το Κεφάλαιο αυτό θα σε βοηθήσει να γνωρίσεις τον τρόπο που οργανώνεται η κρατική διοίκηση και η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

11.1 Η Διοίκηση του Κράτους

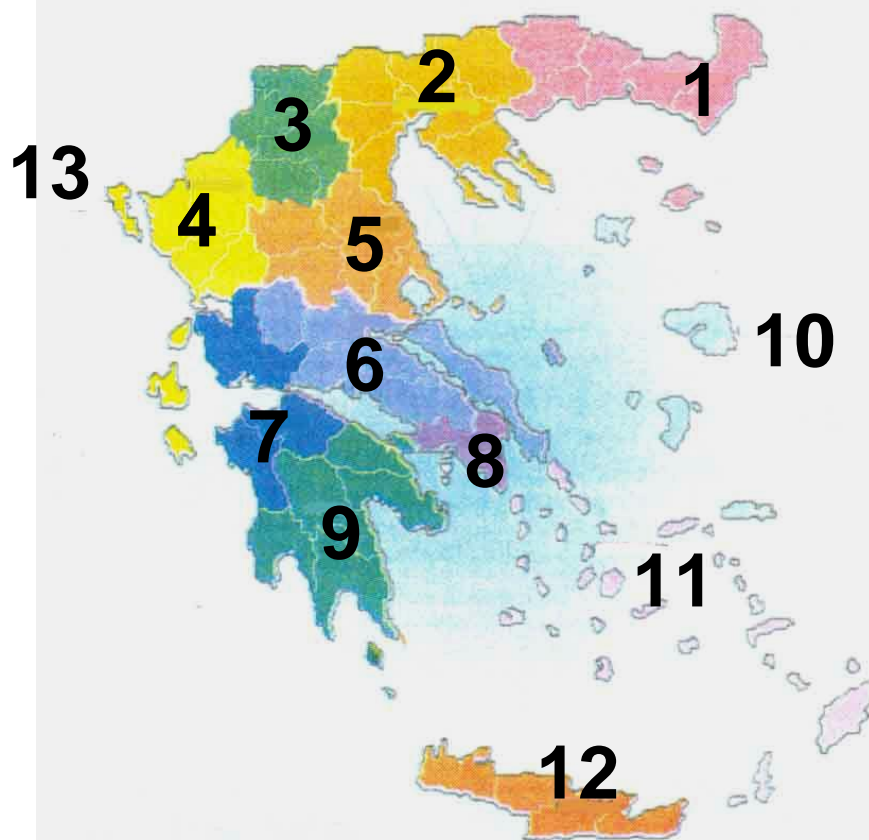
Στην προηγούμενη σελίδα φαίνεται ο πίνακας 11.1 Η διοίκηση του κράτους

Η διοίκηση του κράτους ασκείται άλλοτε απ' ευθείας από τα όργανα του Κράτους (π.χ. Υπουργεία, Δημόσιες Υπηρεσίες) και άλλοτε από τα όργανα διαφόρων αυτοδιοικούμενων Οργανισμών (π.χ. Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Πανεπιστήμια) τα οποία ασκούν εξουσία που τους παραχώρησε το κράτος. Στην πρώτη περίπτωση γίνεται λόγος για κρατική διοίκηση και στη δεύτερη για αυτοδιοίκηση.

Α. Κρατική Διοίκηση: Σύμφωνα με το Σύνταγμα η διοίκηση στη χώρα μας ασκείται με το αποκεντρωτικό σύστημα. Αυτό σημαίνει ότι η άσκηση της δημόσιας διοίκησης δε γίνεται μόνο από τα κεντρικά

κρατικά όργανα αλλά και από τα περιφερειακά. Συγκεκριμένα: **Κεντρικά κρατικά όργανα** είναι τα Υπουργεία, επικεφαλής των οποίων είναι οι Υπουργοί και οι Υφυπουργοί. Ο κάθε Υπουργός μαζί με τον Πρωθυπουργό διορίζουν το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου που προΐσταται όλων των υπαλλήλων. Οι Υπηρεσίες των Υπουργείων οργανώνονται σε Γενικές Διευθύνσεις. Κάθε γενική διεύθυνση αποτελείται από επιμέρους διευθύνσεις και κάθε διεύθυνση χωρίζεται σε περισσότερα τμήματα, π.χ. στο Υπουργείο Παιδείας ανήκει η Γενική Διεύθυνση Σπουδών Α' Βάθμιας και Β' Βάθμιας Εκπαίδευσης. Μια από τις επιμέρους Διευθύνσεις της είναι η Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής στην οποία, ανήκει το τμήμα Διδακτικών Βιβλίων,

Μέσων Διδασκαλίας και εξοπλισμού Ειδικής Αγωγής.

1: ΚΟΜΟΤΗΝΗ	8: ΑΘΗΝΑ
2: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	9: ΤΡΙΠΟΛΗ
3: ΚΟΖΑΝΗ	10: ΜΥΤΙΛΗΝΗ
4: ΙΩΑΝΝΙΝΑ	11: ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ
5: ΛΑΡΙΣΑ	12: ΗΡΑΚΛΕΙΟ
6: ΛΑΜΙΑ	13: ΚΕΡΚΥΡΑ
7: ΠΑΤΡΑ	

φωτ.11.1 Οι 13 Περιφέρειες του
ελληνικού κράτους. Πηγή Υπ.
Εσωτερικών (www.ypes.gr).

Από τις ιστοσελίδες του Υπουργείου Εσωτερικών να αναζητήσετε τις Περιφέρειες (Κρατική Διοίκηση), τις Νομαρχίες και τους Δήμους (Α΄ και Β΄ Βαθμός Αυτοδιοίκησης) της ελληνικής επικράτειας.

- **Περιφερειακά όργανα σήμερα είναι οι Περιφέρειες. Η χώρα διαιρείται σε 13 Περιφέρειες, επικεφαλής κάθε Περιφέρειας είναι ο Περιφερειάρχης, ο οποίος διορίζεται από την Κυβέρνηση.**

Η Περιφέρεια έχει αρμοδιότητα για το σχεδιασμό, προγραμματισμό, συντονισμό και εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης περιοχής, π.χ. η εκτέλεση δημοσίων έργων, όπως λιμάνια, αεροδρόμια στο νομό Έβρου, ανήκουν

στην περιφέρεια Θράκης γιατί αφορούν την ανάπτυξή της. Τα περιφερειακά όργανα εποπτεύονται και ελέγχονται από τα Κεντρικά Κρατικά Όργανα (Υπουργεία).

B. Αυτοδιοίκηση: Το Σύνταγμά μας προβλέπει τη δημιουργία νομικών προσώπων* τα οποία ασκούν δημόσια εξουσία (Δήμοι, Κοινότητες, Πανεπιστήμια). Αυτός ο τρόπος οργάνωσης ονομάζεται αυτοδιοίκηση.

Το κράτος δημιουργεί αυτά τα νομικά πρόσωπα και τους παρέχει εξουσία ,επειδή κυριαρχεί η αντίληψη ότι με αυτό τον τρόπο μπορεί να

---

*Νομικά Πρόσωπα: ενώσεις προσώπων που εξυπηρετούν ένα ορισμένο σκοπό και αναγνωρίζονται από το νόμο ως πρόσωπα, με δικαιώματα και υποχρεώσεις.

μειωθεί το χάσμα ανάμεσα στον πολίτη και την εξουσία, να δημιουργηθούν ευκαιρίες ενεργητικής συμμετοχής του πολίτη στα κοινά και να ενδυναμωθεί το αίσθημα της ευθύνης και του καθήκοντος απέναντι στην κοινωνία.

Το Σύνταγμά μας προβλέπει το θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμοι Κοινότητες Νομαρχίες) και το θεσμό της Αυτοδιοίκησης που αφορά το Άγιο Όρος και τα Πανεπιστήμια (ΑΕΙ).

φωτ. 11.2 Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας. Το κράτος αλλά και η τοπική αυτοδιοίκηση έχουν δημιουργήσει δημόσιες και δημοτικές

επιχειρήσεις οι οποίες λειτουργούν ως ιδιωτικές επιχειρήσεις με κρατικό έλεγχο (π.χ. ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ, Δημοτική Επιχείρηση Έργων και Ανάπτυξης Δήμου Ν. Ιωνίας). Οι λόγοι δημιουργίας αυτών των επιχειρήσεων είναι η παροχή φτηνών αγαθών πρώτης ανάγκης στους πολίτες, η καταπολέμηση της ανεργίας, η περιφερειακή ανάπτυξη.

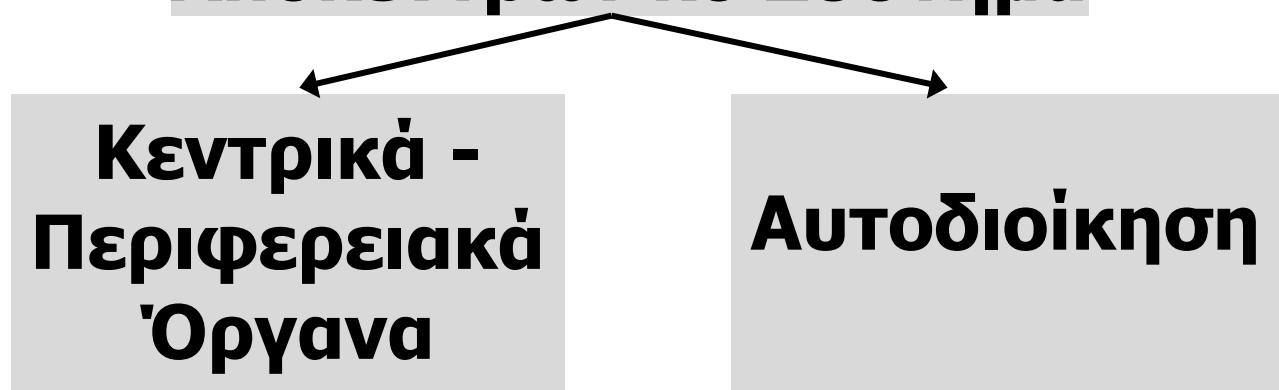
Α.Σ.Ε.Π.

φωτ. 11.3 Λογότυπο Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (www.asep.gr). Στη χώρα μας λειτουργούν κάποια όργανα, ως ανεξάρτητες από το κράτος διοικητικές αρχές. Τα όργανα αυτά ασχολούνται κυρίως με την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη. Τέτοιες αρχές είναι ο Συνήγορος του Πολίτη,

στον οποίο ανήκει και ο Συνήγορος για τα δικαιώματα του παιδιού, η Αρχή της Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ), ο Τραπεζικός Μεσολαβητής κ.ά.

Βασικές έννοιες μαθήματος

Αποκεντρωτικό Σύστημα

11.2 Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση θεωρείται δημοκρατικός θεσμός και βασική προϋπόθεση για την πραγμάτωση της λαϊκής κυριαρχίας.

Η Δημοκρατία πρέπει να θεμελιώνεται από κάτω προς τα πάνω (από το λαό προς την εξουσία) και αυτό επιτυγχάνεται με την τοπική αυτοδιοίκηση. Το Σύνταγμα στο άρθρο 102 κατοχυρώνει την ύπαρξη Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) . Όλες οι υποθέσεις τοπικής σημασίας (π.χ. η κατασκευή ή η φροντίδα των σχολικών κτηρίων, η διαμόρφωση και η επισκευή των πεζοδρομίων, οι χώροι αναψυχής και πρασίνου, η καθαριότητα) ανήκουν αποκλειστικά στην αρμοδιότητα των ΟΤΑ. Οι ΟΤΑ δεν έχουν μόνο αρμοδιότητες, αλλά και δικαιώματα και υποχρεώσεις, έχουν δικούς τους υπαλλήλους, δικά τους έσοδα και περιουσία και δικό τους προϋπολογισμό. Η βασική τους όμως χρηματοδότηση γίνεται από

τον κρατικό προϋπολογισμό μέσω της Περιφέρειας.

φωτ. 11.4 Η ίδρυση από τον Καποδίστρια τον Πανελληνίου Συμβουλευτικού

Σώματος. Τοιχογραφία από τη Βουλή «Είτε με τις αρχαιότητες, είτε με Ορθοδοξία, των Ελλήνων οι κοινότητες φτιάχνουν άλλο γαλαξία» Διον. Σαββόπουλος.

Ο πρώτος νόμος «Περί σχηματισμού και διαιρέσεως των Δήμων», στην ιστορία του ελληνικού κράτους, ψηφίστηκε το Δεκέμβριο του 1833 και τον Οκτώβριο του 1834, σχηματίστηκε ο Δήμος Αθηναίων. Μέχρι να φτάσουμε στην τελευταία οργάνωση του συστήματος αυτοδιοίκησης «Καποδίστριας» που ισχύει σήμερα, πέρασαν περίπου

170 χρόνια. Η Τοπική όμως Αυτοδιοίκηση έχει τις ρίζες της στο Βυζάντιο. Στην τουρκοκρατία οι κοινότητες είχαν κυρίως την ευθύνη της είσπραξης των φόρων του Σουλτάνου. Στη συνέχεια δημιουργήθηκε ένας υψηλός βαθμός αυτοδιοίκησης (Μαδεμοχώρια στη Χαλκιδική, Ζαγόρι, χωριά Πηλίου και Αμπελακίων) που βοήθησε κατά πολύ στην αφύπνιση της εθνικής συνείδησης και στην Επανάσταση του 1821. Από το βιβλίο της Ιστορίας, να αντλήσετε πληροφορίες για τη δράση των κοινοτήτων στην Τουρκοκρατία και το Νεοελληνικό κράτος.

φωτ. 11.5 Ψηφοφορία εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη νομοθεσία που ισχύει στη χώρα

μας κατοχυρώνονται σχετικά ασαφώς διάφορες μορφές άμεσης δημοκρατίας, ιδιαίτερα με την πρόβλεψη της «λαϊκής συμμετοχής» σε συνελεύσεις των κατοίκων π.χ. Συνοικιακά Συμβούλια. Η συμμετοχή όμως αυτή έχει περισσότερο συμβουλευτικό χαρακτήρα. Τον Ιούνιο του 2003, ο δήμος Μάνδρας διεξήγαγε δημοψήφισμα με αφορμή τη χωροθέτηση ως μελλοντικών χώρων υγειονομικής ταφής σκουπιδιών (ΧΥΤΑ), τεσσάρων σημείων στην περιοχή του. Να ανταλλάξετε απόψεις στην τάξη σχετικά με την αναγκαιότητα ψήφησης νόμων που πρέπει να προβλέπουν με σαφήνεια μορφές άμεσης δημοκρατίας, όπως π.χ. το δημοψήφισμα, για διάφορα σοβαρά προβλήματα που απασχολούν την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

11.2.1 Α' Βαθμός: Δήμοι και Κοινότητες

Ο νόμος προβλέπει δύο ειδών Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού. Όσες πόλεις έχουν πληθυσμό πάνω από 10.000 κατοίκους ή είναι πρωτεύουσες νομών ανεξάρτητα πληθυσμού, αποτελούν δήμους. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις που έχουν χαρακτηριστεί ως Δήμοι κωμοπόλεις με μικρότερο πληθυσμό(Λουτροπόλεις ή κωμοπόλεις με ιστορική σημασία). Κάθε αυτοτελής συνοικισμός που έχει πληθυσμό τουλάχιστον 1500 κατοίκους και οικονομική ικανότητα ώστε να παραμείνει βιώσιμος μπορεί να αποτελέσει κοινότητα.

Με το Ν. 2539/1977 «Περί συγκροτήσεως της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Σχέδιο

Καποδίστρια), η χώρα μας έχει 900 Δήμους και 133 Κοινότητες. Επικεφαλής των Δήμων και των Κοινοτήτων, είναι οι Δήμαρχοι, οι Κοινοτάρχες και τα Δημοτικά και Κοινοτικά Συμβούλια, που εκλέγονται κάθε 4 χρόνια με άμεση και καθολική ψηφοφορία.

Δήμοι με πληθυσμό πάνω από 150.000 κατοίκους διαιρούνται σε δημοτικά διαμερίσματα. Επίσης, ο Δήμος ή η Κοινότητα μπορεί να διαιρέσει την περιοχή σε συνοικίες και να δημιουργήσει συνοικιακά συμβούλια με σκοπό την προώθηση της συμμετοχής του λαού στις τοπικές υποθέσεις.

Οι Δήμοι και Κοινότητες μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες στους κατοίκους τους, όπως:

- **Περιβαλλοντικές: κατασκευή υπονόμων και αποχέτευσης,**

καθαρισμός δρόμων και συλλογή απορριμμάτων, κατασκευή δρόμων, πλατειών, κοιμητηρίων.

• Προσωπικές: κατασκευή και συντήρηση σχολικών κτηρίων, ίδρυση Κέντρων Ανοιχτής Περίθαλψης, ψυχαγωγίας υπερηλίκων, κέντρων νεότητας, παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών.

• Πολιτιστικές: δημιουργία κήπων, χώρων αναψυχής, αθλητικών κέντρων, βιβλιοθηκών, πινακοθηκών, θεάτρων.

• Προστασίας: κατασκευή έργων προστασίας από πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές και

• Παραγωγικές και επιχειρηματικές δραστηριότητες: εκμετάλλευση τοπικών φυσικών πόρων και ήπιων μορφών ενέργειας, κατασκευή κατοικιών για τους δημότες.

7.2.2 Β' Βαθμός: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

Η έκταση και η ονομασία κάθε νομαρχιακής αυτοδιοίκησης συμπίπτει συνήθως με αυτήν του νομού και η έδρα της είναι η πρωτεύουσα του. Το Νομαρχιακό Συμβούλιο και ο Νομάρχης εκλέγονται άμεσα από το λαό κάθε τέσσερα χρόνια, ταυτόχρονα με τα όργανα της Α΄ Βάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις δεν ασκούν εποπτεία στους Δήμους και τις Κοινότητες και δεν υπάρχει μεταξύ τους ιεραρχική σχέση. Όμως στην πράξη, υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ τους, επειδή τις πιστώσεις για τα τοπικά έργα διαχειρίζεται η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Οι Νομάρχες μαζί με τους Δήμους συντάσσουν προγράμματα

δραστηριοτήτων, η απόφαση όμως για την εφαρμογή τους και η χρηματοδότηση τους γίνεται από την Περιφέρεια.

Ο νόμος προβλέπει τη μεταφορά αρμοδιοτήτων της κρατικής διοίκησης στις Νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, καθώς και τη διάθεση σε αυτές των αναγκαίων πόρων για την πραγμάτωση του έργου τους. Οι Νομαρχίες έχουν εξουσία σε τοπικά θέματα που δεν είναι αποκλειστικά αρμοδιότητα των Δήμων και Κοινοτήτων (π.χ. κατασκευή ενός δρόμου που συνδέει δύο ή τρεις δήμους).

φωτ. 11.6 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιφερειών πηγή ΕΕ.

Θεσμικό όργανο της ΕΕ είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιφερειών. Σε αυτήν

συμμετέχουν οι εκπρόσωποι των τοπικών και Περιφερειακών Αρχών των κρατών μελών (Δήμαρχοι-Περιφερειάρχες). Η Επιτροπή γνωμοδοτεί για νόμους της ΕΕ, που έχουν συνέπειες σε τοπικό επίπεδο (περιβάλλον, εκπαίδευση, υγεία, μεταφορές, απασχόληση).

✎ Να ενημερωθείτε για τη συμμετοχή της τοπικής σας κοινότητας και για πιθανές προτάσεις που έκαναν.

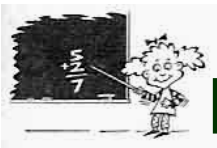
φωτ. 11.7 Οι Δήμοι της χώρας αναπτύσσουν πολιτιστικές δραστηριότητες.

Βασικές έννοιες μαθήματος

Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Δήμοι -
Κοινότητες
(Α' Βαθμός)

Νομαρχίες
(Β' Βαθμός)

Εργασίες-δραστηριότητες

1. Να καταγράψετε τα Υπουργεία και τις Υπηρεσίες στις οποίες μπορούμε ως πολίτες να απευθυνθούμε για τα παρακάτω ζητήματα:

Πανελλαδικές εξετάσεις, υδροδότηση, ηλεκτροδότηση, διορισμός στο Δημόσιο, καταγγελία σχετικά με αυταρχική συμπεριφορά κρατικών Υπηρεσιών σε βάρος του πολίτη,

καταστροφή πεζοδρομίου, έλλειψη κάδων για ανακυκλώσιμα σκουπίδια.

2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιχορηγεί Προγράμματα αδελφοποιήσεων των πόλεων, μέσω των τοπικών Δήμων, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο δίκτυα πόλεων και πολιτών. Στόχος είναι «να γνωρίσουμε και να καταλάβουμε ο ένας τον άλλον καλύτερα». Να ενημερωθείτε για τα πιθανά προγράμματα αδελφοποιήσεων που αναπτύσσει ο Δήμος/Κοινότητα της περιοχής σας ή να προτείνετε τη διενέργειά τους.

3. Οι Δήμοι πραγματοποιούν αναπτυξιακά (π.χ. Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης) και πολιτιστικά προγράμματα (π.χ. πολιτιστικές εβδομάδες, Φεστιβάλ Χορού, Μουσικής, Δημοτικά Περιφερειακά Θέατρα κ.ά.). Να ενημερωθείτε για τα αντίστοιχα

προγράμματα στα οποία δραστηριοποιείται ο τοπικός σας Δήμος και να προτείνετε δραστηριότητες στις οποίες θα θέλατε ο Δήμος σας να συμμετέχει.

4. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες είναι υποχρεωμένοι να συμμετέχουν στις Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων κατά νομό και στην Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος (ΚΕΔΚΕ). Μπορείτε να επισκεφτείτε την ιστοσελίδα της ΚΕΔΚΕ (www.kedke.gr) και να πληροφορηθείτε για τις δραστηριότητες που αναπτύσσει.

Κριτήριο αυτοαξιολόγησης του μαθητή

Α. Τελειώνοντας τη μελέτη και συζήτηση του κεφαλαίου και εφόσον κατανόησες τις καινούργιες έννοιες, θα πρέπει να μπορείς

να απαντήσεις σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις. Σε όποιες συναντάς δυσκολία, συμβουλέψου και πάλι το αντίστοιχο μάθημα.

- 1. Πώς ασκείται με δύο λόγια η διοίκηση του κράτους;**
- 2. Η κρατική διοίκηση στη χώρα μας πάνω σε ποιο σύστημα είναι οργανωμένη;**
- 3. Ποια είναι τα κεντρικά όργανα και πώς είναι οργανωμένα;**
- 4. Γιατί το κράτος καθιερώνει το θεσμό της αυτοδιοίκησης;**
- 5. Θεωρείται η αυτοδιοίκηση δημοκρατικός θεσμός και γιατί;**
- 6. Ποιους βαθμούς αυτοδιοίκησης κατοχυρώνει το Σύνταγμα μας;**
- 7. Τι είναι ο Α΄ Βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ποιες υποθέσεις χειρίζεται;**
- 8. Ποιος είναι ο Β΄ Βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης;**

9. Πώς εκλέγονται τα όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης;

B. Να βάλεις σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση. Οι Δήμοι αποτελούν μορφή οργάνωσης που ανήκει:

α) στον α΄ βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης

β) στον β΄ βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης

γ) στις περιφέρειες

Γ. Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες, βάζοντας σε κύκλο το αντίστοιχο γράμμα (Σ για τις σωστές Α για τις λανθασμένες).

1. Η κρατική διοίκησης στη χώρα μας είναι οργανωμένη με βάση το συγκεντρωτικό

Σ Λ

2. Τα Υπουργεία είναι περιφερειακά κρατικά

Σ Λ

3. Η χώρα μας διαιρείται σε 9 περιφέρειες	Σ	Λ
4. Το Σύνταγμά μας προβλέπει μόνο την τοπική Αυτοδιοίκηση	Σ	Λ
5. Οι μεγάλοι δήμοι χωρίζονται σε διαμερίσματα	Σ	Λ
6. Τα συνοικιακά συμβούλια έχουν σκοπό τη συμμετοχή του λαού στις τοπικές υποθέσεις	Σ	Λ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 3ου ΤΟΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΙ: ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Κεφάλαιο 8: Τα πολιτεύματα
και το Σύνταγμα 6

Κεφάλαιο 9: Εκλογές, κόμματα,
ΜΜΕ 22

Κεφάλαιο 10: Οι λειτουργίες
του κράτους.....74

Κεφάλαιο 11: Η Διοίκηση 125

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

***Απαγορεύεται η αναπαραγωγή
οποιοδήποτε τμήματος αυτού του
βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα
(copyright), ή η χρήση του σε
οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή
άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.***

